

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

POLKUA ETSIMÄSSÄ

Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijöiden
näkemyksiä perhekuntoutuksesta yksikössään

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Hoitotyön koulutusohjelma
Sairaanhoitaja AMK
Opinnäytetyö
Syksy 2014
Miina Pylkkänen

Lahden ammattikorkeakoulu

Hoitotyön koulutusohjelma

PYLKKÄNEN, MIINA:

Polkua etsimässä

Perhekuntoutuskeskus Kepilän
työntekijöiden näkemyksiä
perhekuntoutuksesta yksikössään

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 51 sivua, 8 liitesivua

Syksy 2014

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää yksityisessä Perhekuntoutuskeskus Kepilässä työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä perhekuntoutuksesta omassa työyksikössään. Tutkimuksen tavoitteena oli saada tietoa perhekuntoutuksen parissa työskentelystä sekä nostaa esiin työntekijöiden ajatuksia omasta työstään, jotta toimintaa voitaisiin kehittää.

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena yhteistyössä Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy kanssa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin ryhmähaastattelua, jossa oli neljä teemallista kysymystä. Aineiston analysointi toteutettiin sisällönanalyysin avulla.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuskysymyksen avulla selvitettiin perhekuntoutuksessa työskentelevien ohjaajien, sekä kuntoutusvastaavien näkemyksiä ja ajatuksia perhekuntoutuksesta Perhekuntoutuskeskus Kepilässä.

Tutkimuksen tuloksien mukaan työntekijät kokivat oman työnsä ammatillisesti haastavaksi, mutta myös palkitsevaksi. He halusivat osallistua arjen työn kehittämiseen. Vuorovaikutteinen ja yksilöllinen asiakkaan kohtaaminen nähtiin perhekuntoutuksen ytimenä.

Avainsanat: perhekuntoutus, vuorovaikutus, ammattitaito, lastensuojelu,

Lahti University of Applied Sciences

Degree Programme in nursing

PYLKKÄNEN, MIINA:

Looking for the path

The views of the employees of Family Rehabilitation Centre Kepilän on family rehabilitation in their unit

Bachelor's thesis in nursing, 51 pages, 8 pages of appendices

Autumn 2014

ABSTRACT

The purpose of this study was to find out Kepilä's workers' views about family rehabilitation. Kepilä is a private sector family wellness centre. The target of the study was to get information about working with family rehabilitation and bring out workers' thoughts about their work so that the activities could be further developed.

The thesis was carried out as a qualitative research together with the Family Rehabilitation Centre Kepilä Ltd. The data was analyzed with a content analysis.

The workers' views and thoughts about family rehabilitation in Family Rehabilitation Centre Kepilä were found out with the help of research questions.

According to the result, workers experienced their work as professionally challenging but also rewarding. They wanted to participate in the development of routine work. Interactive and unique encounter with the customer was seen as a core of family rehabilitation.

Important data about workers' views and thoughts on family rehabilitation and everyday working was received with the help of research. The results of the research will help to develop the rehabilitation work further. Also with them, it is possible to estimate the needs for in-service training.

Keywords: family rehabilitation, interaction, professional skills, child welfare

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	PERHE PERHEKUNTOUTUKSEN KESKIÖSSÄ	5
2.1	Lastensuojelu perhekuntoutuksessa	5
2.2	Perhekuntoutus perheen tukena	8
2.3	Perheterapia osana perhekuntoutusta	12
2.4	Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat tekijät perhekuntoutuksessa	14
2.5	Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde perhekuntoutuksessa	16
3	PERHEKUNTOUTUSKESKUS KEPILÄ OY, PUITTEET PERHEKUNTOUTUKSELLE	19
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE	21
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	22
5.1	Tiedonhaun kuvaus	22
5.2	Tutkimusaineston keruu ja analyysi	22
6	TUTKIMUSTULOKSET	28
6.1	Vahva ammattitaito ja kyky mentalisoida onnistuneessa perhekuntoutuksessa	28
6.2	Eri osapuolten asiantuntijuuden hyväksyminen onnistuneessa perhekuntoutuksessa	30
6.3	Vallankäytön huomioiminen asiakastyössä onnistuneessa perhekuntoutuksessa	31
6.4	Vuorovaikutteinen kohtaaminen ja asiakaslähtöisyys onnistuneessa perhekuntoutuksessa	31
6.5	Perhekuntoutuksen luomat ammatilliset haasteet	33
6.6	Yksilöllisyys ja yhteisö onnistuneessa perhekuntoutumisessa	34
6.7	Perheiden tukeminen onnistuneessa perhekuntoutuksessa	36
7	POHDINTA	38
7.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	38
7.2	Tutkimustulosten tarkastelua	40
7.3	Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset	45
	LÄHTEET	47
	LIITTEET	53

1 JOHDANTO

Lastenoikeudet (60/1991) ja lastensuojelulaki (Lastensuojelulaki 3 §88/2010) ovat tärkeitä yhteiskunnan arvoja, asenteita sekä säädöksiä ohjaavia asioita. Lapsen oikeus turvalliseen ja kehitystä tukevaan lapsuuteen on suotava jokaiselle lapselle, niimpä perhekuntoutus on kehitetty lastensuojelun tukitoimeksi. Lastensuojelulaki ohjaa perhekuntoutusta.

Perhekuntoutus on Suomessa varsin uusi ilmiö. Se on alkanut kehittyä vasta 1990-luvun puolivälistä alkaen. Kehittyessään perhekuntoutus on nivoutunut tärkeäksi osaksi kuntien lastensuojelua. Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen tavoitteena tukea ja edistää perheen vuorovaikutusta ja vanhemmuutta.

Perhekuntoutuksen avulla tuetaan lasten normaalia kasvua ja kehitystä monin eri keinoin. Perhekuntoutukseen pyritään osallistamaan koko perhe.

Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy on yksityinen lastensuojeluyksikkö Hartolassa, Koitin kylässä. Kepilä tarjoaa yksilöllistä perhekuntoutusta perheille sekä sijaishuoltoa lapsille ja nuorille. Kepilä tekee laaja-alaista yhteistyötä sosiaali-, terveys-, sekä kasvatustieteiden ammattilaisten kanssa.

Kiinnostus tehdä tutkimus Perhekuntoutuskeskus Kepilälle muodostui yrityksen innokkuudesta olla mukana opinnäytetyön teossa sekä kiinnostuksestani lastensuojeluun. Perhekuntoutuskeskus Kepilä on aloittanut toimintansa vuonna 2010 ja toiminta on kehittymässä ja hakemassa kysyntää ja tarjontaa vastaavaa muotoaan. Tutkimuksen alkuvaiheessa olin yhteydessä Kepilän kuntoutusvastaaviin sekä ohjaajiin, jotka tukivat ajatusta tutkimuksen tarpeellisuudesta. Heiltä tuli myös paljon ehdotuksia tutkimukseen liittyen.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää Perhekuntoutuskeskua Kepilän työntekijöiden käsityksiä perhekuntoutuksesta omassa työyksikössään. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esiin Kepilän työntekijöiden ajatuksia arjessa tehtävästä työstä sekä kannustaa työntekijöitä ajattelemaan oman työnsä merkityksellisyyttä. Näin työtä ja toimintatapoja Kepilässä voidaan kehittää eteenpäin.

2 PERHE PERHEKUNTOUTUKSEN KESKIÖSSÄ

2.1 Lastensuojelu perhekuntoutuksessa

”Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu

Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto.”(Lastensuojelulaki 3 §88/2010)

Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu tarkoittaa lain mukaisten lastensuojelun palveluiden ja tukitoimien tarjoamista lapseen, vanhempiin, huoltajiin sekä muihin perheenjäseniin kohdistuen. Tällaisia palveluita ovat muun muassa sijaishuolto, kiireellinen sijoitus, avohuollon tukitoimet sekä sosiaalityö. Lastensuojelu ohjaa perhekuntoutusta ja on tärkeä osa sitä. (Räty 2010, 4.)

Tarkoituksena lastensuojelussa on turvata lapsen terveys sekä normaali kehitys ja näin ollen poistaa niitä vaarantavat tekijät. Jotta tämä tavoite saavutettaisiin, tarvitaan runsaasti ammattitaitoisia yhteistyötahoja. Lastensuojelussa katsotaan monesti tarvittavan luovuutta, jotta lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus olisi myönteistä ja kantaisi eteenpäin sekä ihmissuhteet olisivat toimivia. (Bardy 2009, 41-42.) Lapsen tai nuoren kehityksen tai terveyden vaarantuessa merkittävästi ja jos peruspalveluilla ei pystytä antamaan riittävää tukea, on kyseinen lapsi ja perhe lastensuojelun avohuollon erilaisten tukitoimien tarpeessa (Heino 2009, 53).

Suomen hallituksen ohjelmassa painotetaan erityisesti lastensuojelussa ennaltaehkäisevää ja varhaisen tuen palvelua, vanhemmuuden tukea sekä lapsiperheille suunnattua kotipalvelua (Valtioneuvoston kanslia 2011, 62). Lapsiperheille tarjotaan kuitenkin varsin vähän kotipalvelua sekä perhetyötä. Yleensä palveluita saadaan vasta kun huoli perheestä on jo herännyt (Pietilä-Hella 2006, 71). Pääkaupunkiseudulla tehtiin vuonna 2005 tutkimus, jonka ajatuksena oli selvittää huostaanottojen varsinaisia kriteereitä ja lastensuojelun tilannetta. Kyseisessä tutkimuksessa saatiin selville, että ennen huostaanottoa perheille oli tarjottu avohuollon erilaisia tukimuotoja. Perhekuntoutuksen osuus

tukitoimista, jotka toteutuivat oli 11 prosenttia, kun perhetyön osuus oli 37 prosenttia ja varsinaisen kotipalvelun vain 13 prosenttia. Tutkimuksessa noin kolmasosa mukana olleista perheistä oli saanut alle kolmea eri tukimuotoa ja lähes puolet perheistä yli neljää eri tukimuotoa. Loput saivat vähintäänkin seitsemää eri tukimuotoa ennen kuin jouduttiin turvautumaan huostaanottoon. (Myllärniemi 2006, 83-84,87.)

Kunnan omana tai yhdessä kuntien kanssa järjestettynä palveluna tuotetaan pääosin peruspalvelut sekä ehkäisevä toiminta, mutta raskaampia palveluita tarkastellessa voidaan huomata, että niiden ostaminen lisääntyy. Tämä asettaa haasteita verkostomalliselle työskentelylle, sekä palvelujärjestelmien toimivuudelle ja sen seurannalle sekä arvioinnille. (Valtioneuvoston kanslia 2011,70-82.) Jokaisella palvelun tuottajalla on haasteita siinä, miten perheiden muuttuviin tarpeisiin pystytään vastaamaan, kun melko vaatimattomat peruspalvelut eivät enää riitä ja erityistarpeita ilmaantuu nopealla vauhdilla lisää. (Järvinen ym. 2007, 208.) Kahdessa kolmesta lastensuojelun asiakkuusperheestä arvioitiin lastensuojelun asiakkuuden alkaneen riittävän varhain ja noin 34 prosentissa tutkituista tapauksista liian myöhään (Heino 2007, 52).

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämissuunnitelman Kaste 2008-2011 hankkeissa pyrittiin kehittämään lasten, nuorten sekä perheiden perus- ja erityispalveluita, jolloin etsittiin uusia ja erilaisia työ- ja toimintatapoja. Näin asiantuntemusta pyritään hyödyntämään lasten ja nuorten arjessa sekä pyritään tukemaan lasten ja nuorten kokonaisvaltaista terveyttä. Kehittämissuunnitelman tavoitteena oli kehittää lasten, nuorten sekä perheiden palveluita kokonaisuutena paremmin kysyntää vastaavaksi. Tavoitteena oli myös kehittää alan toimijoiden yhteistyötä sekä laajentaa hyvinvointivastuuta päätöksenteossa, sekä pyrkiä ennaltaehkäisemään ongelmien syntymistä ja nopeuttaa niihin puuttumista. (THL 2012.)

Lastensuojelun palvelujärjestelmän kautta suomalainen yhteiskunta pyrkii turvaamaan lasten ihmisoikeudet ja tarjoamaan apua lapsiperheille sellaisissa tilanteissa, jotka mahdollisesti uhkaavat lapsen hyvinvointia. Lähtökohtana pidetään perheen oikeutta apuun, kun tarve ilmaantuu. Tavoitteena on vastata tarpeeseen mahdollisimman nopeasti ja monipuolisesti. (Hurtig 2010, 238.)

Lapsen kasvuolosuhteiden tai lapsen käyttäytymisen vaarantuessa vakavasti tai kun avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä, on huostaanotto viimeinen vaihtoehto. Päätöksiä lasten huostaanotosta tai sijoittamisesta tulee tehdä lasten etua ajatellen. (Heino 2009, 55.) Lapsen ollessa välittömässä vaarassa voidaan lapsi sijoittaa kiireellisesti perhehoitoon tai laitoshoittoon (Lastensuojelulaki 417/2007). Silloin kun perhe ei pysty huolehtimaan lapsesta, aloitetaan moniammatillinen yhteistyö ja kuvioihin astuu mukaan lastensuojelu (Häggman, Laitila ym. 2000, 49; Taipale 2006, 167).

Lastensuojelun asiakkuuden katsotaan alkaneen, kun lastensuojeluasiala tulee vireille ja sosiaalityöntekijä tekee päätöksen asiasta. Tällöin asiassa ryhdytään joko kiireellisiin toimenpiteisiin tai aloitetaan lastensuojelutarpeen arviointi. (Lastensuojelulaki 417/2007.) Lastensuojelutarpeen ilmaantuessa taustatekijöinä voi olla perheen tavallisia elämän kriisejä tai erittäin haasteellisia ja yllättäviä tilanteita, jolloin tarve lastensuojelullisille toimenpiteille ilmaantuu (Bardy 2009, 41. Laine ym. 2010, 140). Asiakkuusperheinä voi olla monenlaisia perheitä, kuten suurperheitä, yksinhuoltajaperheitä tai uusioperheitä ja nuoria vanhempia. Asiakkuusperheiden vanhempien ammattialat vaihtelevat myös hyvin paljon. (Laine ym. 2010, 140.) Sosiaalityöntekijöillä katsotaan olevan merkittävä mahdollisuus parantaa lastensuojelun laatua kiinnittämällä huomiota lapsen kuulemiseen sekä asemaan asiakkaana. Lapsen tulee voida tuoda mielipiteensä julki ja asiakaslapselle on luotava kokemus, että hänen ajatuksensa ovat tärkeitä ja kiinnostavia. Lapsella on oikeus myös saada purkaa pahaa oloaan turvallisessa ympäristössä turvallisten aikuisten ympäröiminä. (Salokanta 2003, 3.)

YK:n lastenoikeuksien sopimuksessa (60/1991) on määritelty lapsille kuuluvat oikeudet, jotka kuuluvat jokaiselle lapselle. Sopimuksessa määritellään muun muassa lapsikansalaisten yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ja aikuisten vallankäytön suhteen osia. Julkisen vallan käyttäjiä veloitetaan takaamaan lapsille mahdollisuudet ilmaista oma mielipiteensä heitä koskevissa asioissa. Lapsen näkemykset tulee ottaa huomioon lapsen kehitystaso ja ikä huomioiden (Lastenoikeuksien sopimus 60/1991, 12. artikla). Euroopan unionin sopimus lasten oikeuksista (1996) ja Suomen perustuslaki (731/1999) sekä Suomen lastensuojelulaki (417/2007) korostavat kaikki Suomen kansalaisten oikeuksia ja näin ollen myös lasten oikeuksia.

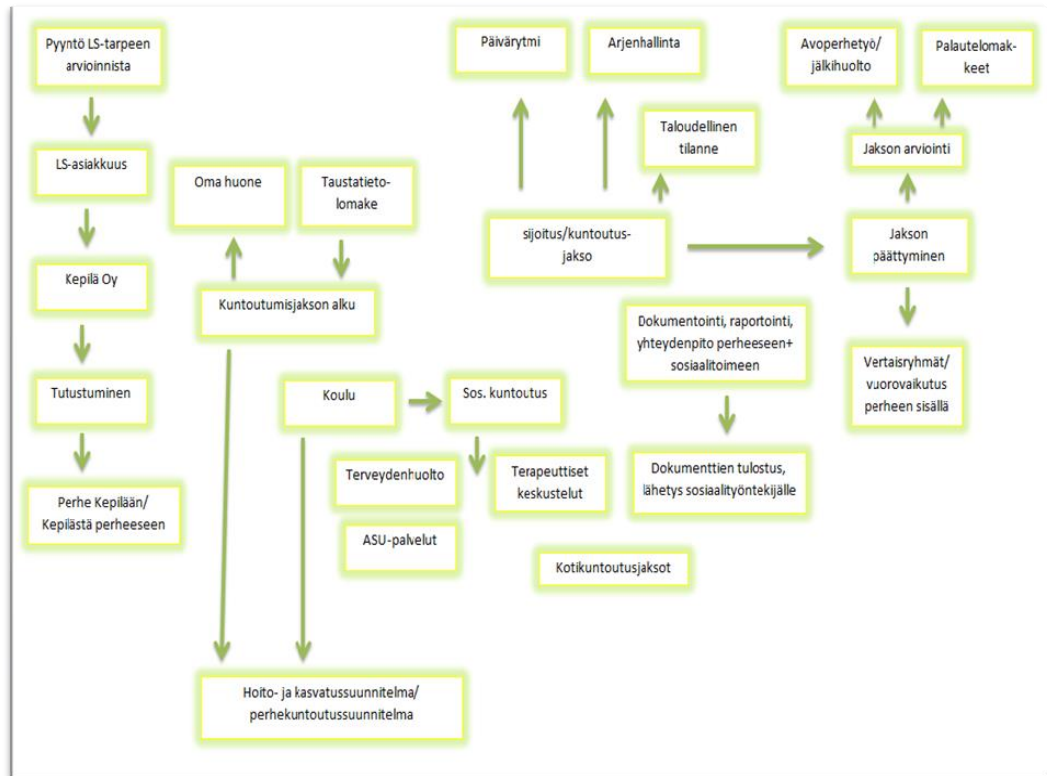
2.2 Perhekuntoutus perheen tukena

Perhekuntoutuksesta käytetään yleisesti vanhaa määritelmää, joka on peräisin vuodelta 1993 ja on perhekuntoutustyöryhmän esiin nostama. Tässä määritelmässä perhekuntoutuksella tarkoitetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita, jotka kohdistuvat psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen toimintakyvyn ja turvallisuuden edistämiseen ja ylläpitämiseen tai palauttamiseen perheyhteisössä tai useammassa perheen jäsenessä (Linnakangas & Lehtoranta 2011, 211).

Järvisen ym. (2007, 10-13) mukaan perhekuntoutuksella tarkoitetaan erityisperhetyötä, jossa laaja-alaiset perhetyön ammattilaiset työskentelevät yhdessä perheen kanssa tavoitteellisesti yleensä johonkin perheessä ilmaantuneeseen haasteeseen tai eritystilanteeseen liittyen, kun taas Kumpulainen ym. (2005, 8-14) kohdentaa perhekuntoutuksen tarkoittamaan sijoitusta, jossa koko perhe sijoitetaan asiantuntevaan laitoksiin. Perhekuntoutuksen avulla perheitä voidaan tukea tehokkaasti selviytymään elämän haasteista.

Perhekuntoutuksessa jokaiselle perheelle tehdään yksilöllinen kuntoutussuunnitelma, jonka mukaan kuntoutumisessa edetään.

Perhekuntoutuksen palveluprosessi on varsin moninainen. Palveluprosessi koostuu Kepilässä useasta vaiheesta. (kuvio 1).

Kuvio 1. Kaaviokuva perhekuntoutuksen palveluprosessista Kepilässä (Kepilä 2014)

Perhekuntoutus on Suomessa melko uusi ilmiö, joka on alkanut kehittyä vasta 1990-luvun puolivälistä alkaen ja kehittynyt osaksi kuntien lastensuojelua. (Kumpulainen & Valkonen 2005, 8-15). Järvinen ym. (2007, 11-14) tähdentää, että lastensuojelullisen perhekuntoutuksen tavoitteena on edistää ja tukea eri keinoin kodin olosuhteiden vuoksi vaikeuksissa olevien perheiden lasten normaalia kasvua ja kehitystä. Perheen lasten ja nuorten katsotaan olevan etusijalla ja näin ollen kuntoutukseen osallistuu yleensä koko perhe.

Perhekuntoutusta on tarjolla erilaisia variaatioita. Tarjolla on paljon erilaisissa laitoksissa tapahtuvaa, ympärivuorokautista sekä päivämuotoista kuntoutusta. Tarjolla on usein myös laitosten yhteydessä olevia erilaisiin tarpeisiin rakennettuja perheasuntoja, joissa asuun on mahdollista saada tehostettua tukea. (Kumpulainen & Valkonen 2005, 8, 13-14.) Lastensuojelun kuntouttavan perhetyön asiakkuusperheillä on usein perheessä esiintyvät haasteet jo kärjistyneet niin vakaviksi, että perhe on pikaisen tuen tarpeessa. Näille perheille on myös yleensä hyvin tarjolla tarpeeseen tulevia sosiaali- ja terveystalvueluita.

Useasti perhetyön huoli herää, kun perheen lapset oireilevat ja perheessä havaitaan viitteitä esimerkiksi mielenterveys- tai päihdeongelmasta. Perheväkivalta ja puutteelliset vuorovaikutustaidot saattavat usein myös olla syinä huolen heräämiseen. (Järvinen ym. 2007, 46-47.)

Perhekuntoutusta toteutetaan yleensä laitospäristössä, kun taas asiakkaan kotona voidaan tehdä räätälöityä perhetyötä, jossa tuetaan perheen selviytymistä normaalissa arjessa ja pyritään tukemaan kunkin perheen omia voimavaroja. Perhekuntoutuksen työmuoto sopii hyvin osaksi lastensuojelun avohuoltoa sekä huostaanoton lakkautustyöskentelyä. Sen on todettu käytännössä olevan suuri apu myös tilanteissa, jossa on olemassa kodin ulkopuolisen sijoituksen riski, mutta kyseinen perhe onkin myönteinen perhekuntoutukseen ja jos sopivaa perhekuntoutusta on oikeaan aikaan mahdollista tarjota perheelle. (Kumpulainen & Valkonen 2005, 14-15.)

Ehkäisevän lastensuojelun yhtenä työmuotona voidaan käyttää myös päivämuotoisia kuntoutusmuotoja kootusti yhteistyössä esimerkiksi jonkin muun hallintokunnan kanssa kuten neuvolan tai päivähoidon. Tällöin puhutaan perhekuntoutuksesta ilman lastensuojelun asiakkuutta. (Kumpulainen & Valkonen 2005, 12-14.)

Perhekuntoutukseen kuuluu tarjota kuntouttavaa toimintaa koko perheelle. Jokaiselle perheelle suunnitellaan oma räätälöity suunnitelma ja tavoitteet. Perhekuntoutuksen tavoitteena on lasten kasvuolosuhteiden turvaaminen, vanhempien tukeminen kasvatuksellisissa tehtävissä sekä perheen omien voimavarojen vahvistaminen. Perheen keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan erilaisin toiminnallisilla menetelmin. Arjen taitoja harjoitellaan yhdessä sekä säännöllistä päivärytmiä pyritään vakinaistamaan. Nämä ovatkin hyvä pohja perheen kuntoutumiselle. (Kumpulainen & Valkonen, 2005, 12-14.)

Perhekuntoutuksen aikana perheen vanhempien vanhemmuutta tuetaan ja sen ollessa kadoksissa aletaan sitä tietoisesti etsiä (Lipponen & Vataja 2006, 24-25). Vanhemmilla on hyvin usein puutteellisia ja traumaattisia kokemuksia omasta lapsuudestaan ja siitä, kuinka perhe on ja elää yhdessä. Kuinka lapsia rajoitetaan ja kuinka heistä huolehditaan kokonaisvaltaisesti. Perheen keskinäisten

ristiriitojen käsittelyä rakentavassa hengessä ei todennäköisesti ole opittu. Muunmuassa näitä asioita voidaan harjaannuttaa perhekuntoutusjaksolla ympäristössä, joka on sekä lapsille, että aikuisille turvallinen ja salliva ja jossa on saatavilla ammattitaitoisen henkilökunnan tuki. (Kumpulainen & Valkonen, 2005, 13-14.) Kumpulainen ja Valkonen (2005, 10-15) peräänkuuluttavat, että kunkin perheen kuntoutusjakso pyritään rakentamaan jokaisen omia tarpeita vastaavaksi ja kaavaltuja tavoitteita ajatellen. Järvinen ym. (2007, 74, 77,79) pitää perhekuntoutuksessa olennaisena tavoitteena haastavan nykytilanteen pysäyttämistä ja myönteisen muutoksen synnyttämistä.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2014) tähdentää perhekuntoutuksen tavoitteeksi perheen yksilöllisen tuen, jonka pyrkimyksenä on, että perheessä vallitseva tilanne saataisiin korjaantumaan niin, että perhe voisi jatkaa normaalia arkea kotona ja kaikilla olisi hyvä ja turvallinen asuinympäristö kasvaa ja kehittyä kunkin omien voimavarojen mukaisesti. Kun perheen tilanne on tullut siihen pisteeseen, että muuta vaihtoehtoa ei ole kuin perhekuntoutus, niin kuntoutuksessa tehtyjen ratkaisujen tulee olla erityisesti lasten kannalta hyviä ja varsin perusteltuja sekä lapsen edun mukaisia. (Kumpulainen & Valkonen 2005, 8-14.)

Perheen kuntoutumisen edistymistä voi joskus haitata kuntoutujan läheisverkosto, jolloin on otettava huomioon, että täysi- ikäisellä henkilöllä on oikeus päättää omista asioistaan (Heikkilä- Roos 2004, 30-31; Laaksonen 2004, 43-45).

Linnakankaan ym. (2010, 8) tutkimuksessa kuntoutukseen tulevien perheiden vanhemmat halusivat muuttaa kuntoutuksen olosuhteita tai he halusivat vaikuttaa ympäristöön, jossa kuntoutus tapahtui.

Kumpulainen (2005, 13-15) kumppaneineen toteaa, että jos kesken kuntoutuksen suunnitelmia voidaan tarvittaessa muuttaa, jos näyttää, että kuntoutuminen ei etene tai, että perhekuntoutuksen ratkaisut eivät ole parhaita mahdollisia. Tarvittaessa voidaan ajautua ratkaisuun, jossa lapselle pyritään yhdessä vanhempien kanssa löytämään lapselle sopiva sijaishuoltopaikka.

Mannerheimin lastensuojeluliitto (2014) korostaa, että perhekuntoutus on tavoitteellinen prosessi, jossa tärkeä yhteistyötaho on koko kuntoutuksen tarpeessa oleva perhe sekä tarvittaessa perheen läheisverkosto. Kunnan

lastensuojelutyöntekijät sekä perheen kuntoutuksesta vastaava moniammatillinen työryhmä ovat myös avainasemassa perheen kuntoutuksessa sekä sen suunnittelussa alusta alkaen.

Peltonen (2004, 10-16) pohtii milloin perheessä ollaan ajautettu siihen pisteeseen, jolloin pitäisi osata hakea ulkopuolista apua ja hakeutua avun piiriin. Perheet ovat niin erilaisia, että oikeaa ja yksiselitteistä vastausta tähän tuskin on. Jokaisen perheen elämäntilanne ja lähtökohdat ovat hyvin erilaisia, mutta joitain yhtäläisyyksiä niistä toki löytyy. Usein taustalla saatta olla perheenjäsenen surematonta surua, yksinäisyyttä, masennusta, syömisongelmia, päihteitä, väkivaltaa tai väsymistä. Järvinen (2007, 35, 43) toteaa, että varhaisella vuorovaikutuksella on myös oleellinen merkitys yksilön kehityksessä. Peltonen (2004, 16) ja Järvinen (2007, 43) pitävät perhekuntoutusta viimeisenä vaihtoehtona avohuollon tukitoimena, jota ennen on kokeiltu monenlaisia tukivaihtoehtoja, mutta jolloin vielä huostaanoton kriteerit eivät täyty. Perhetyön osaaminen painottuu lastensuojelun kentällä kaikissa palveluissa niin perheen jälleenyhdistämisprosessissa kuin ennaltaehkäisevässä toiminnassakin. Perheiden kanssa tehtävä työ sekä varsinainen perhekuntoutus ovat merkittävässä asemassa lastensuojelun ja perhetyön palvelujärjestelmässä.

2.3 Perheterapia osana perhekuntoutusta

Perheterapian käsite on haastavampaa määritellä kuin muut psykoterapiamuodot (Aaltonen 2009). Aaltonen (2009) määrittelee perheterapian ammatilliseksi ja tietoiseksi pyrkimykseksi ymmärtää ja hoitaa perheen sisäisiä haasteita toimivassa vuorovaikutuksessa esimerkiksi perhekuntoutuksen aikana. Menetelmän avulla tutkitaan ja pyritään kartoittamaan yksittäisillä perheenjäsenillä esiintyviä häiriöitä, sekä niistä johtuvaa tilannetta perheessä. (Aaltonen 2009, Pärnä 2010, 45-46.) Erilaisissa terapioiden kyse on asiakkaan omien tulkintojen kunnioittamisesta ja niiden hyödyntämisestä tärkeänä osana terapian kulkua (Lipponen 1998, 45-47; Furman & Ahola 1998, 116).

Varsinaisena hoitomuotona perheterapia on kehittynyt merkittävästi jo 1950-luvulta lähtien. Perheen vuorovaikutteisen kanssakäymisen merkitys tuli esille jo psykoanalyttisessa yksilöterapiassa Freudin aikaan. Perheterapia on kehittynyt psykoterapiamuotona yhdessä muiden terapiamuotojen kanssa. (Rönkä & Kinnunen 2002, 143.)

Minuch ja Fishman (1981, 56-70) tuovat esiin, että perheterapiassa asiakasperheen ja perheenjäsenten omat oireet haastetaan. Perheterapian tavoitteena on muuttaa perheen omaa näkemystä perheen sisäisestä haasteesta sekä uudelleensuunnata perheen näkökulmaa. Terapia auttaa perhettä etsimään tietoisesti vaihtoehtoisia käyttäytymismallia. Asiakasperheiden rakenteissa on eroja muun muassa perheenjäsenten läheisyyden osalta. Terapeutin aloittaessa työnsä perheen kanssa, tulee hän osalliseksi tätä systeemiä, jota hän pyrkii muuttamaan. Tällöin terapeutti käyttää työvälineenä perhekarttaa. Karttaan asetetaan taulukkomuotoon hoitajat, auttajat ja asiakkaan kokemat viholliset. Kartta osoittaa terapeutille perheen vahvuudet ja toimintahäiriöt, sekä muut haasteet. Minuchi ja Fishmanin (1981, 65-71) mukaan terapian edetessä perheen todellisuuden muutokset luovat haasteita käyttäjilleen. Terapia olettaa, että erilaiset toiminnalliset mallit mukautuvat ja riippuvat siitä, kuinka perheet ja perheenjäsenet kokevat todellisen tilanteen. (Minuchin & Fishman 1981, 67-71.)

Perheterapia pitää sisällään useita sovellusalueita. Ne perustuvat vuorovaikutuksellisiin tilanteisiin, jossa käydään läpi esimerkiksi nuorten itsenäistymiskriisejä ja mielenterveydellisiä haasteita sekä asiakkaan omaa kokemusta niistä. Lapsille on myös kehitelty omia, sovellettuja psykoterapiamuotoja. (Itäpuisto 2008, 42.) Itäpuiston (2008, 42-43) mukaan yleisimpiä muita syitä ovat esimerkiksi alkoholin ja huumausaineiden käyttö. Vaikka lapsen vanhemmat käyttäisivätkin alkoholia runsaasti, niin lapset näkevät vanhempansa hyvin usein silti hyvinä, mitä ulkopuolisen saattaa olla vaikea käsittää.

Perheterapian katsotaan soveltuvan yhtäläillä erittäin haastaviin mielenterveysongelmiin kuin normaaleina pidettyihin perheen päivittäisiin vuorovaikutustilanteisiin (Rönkä & Kinnunen 2002, 144). Perheterapian työvaiheessa perheen jäsenien, varsinkin vanhempien ajatuksista saattaa nousta

syllisyyden tunteja perheen tilanteesta. Ne käsitellään yksilöllisesti kunkin perheen tilanteet huomioiden. (Alasuutari 2004, 138-139.) Apu saattaa löytyä perheterapiasta, jonka Professori Jukka Aaltonen määrittelee Peltosen teoksessa (2004, 100-110) seuraavasti: ”Perheterapia on ammatillinen ja tietoinen pyrkimys ja keino tutkia, ymmärtää ja hoitaa perheen sisäisen vuorovaikutuksen kokonaisuutta ja yksittäisillä perheenjäsenillä esiintyviä häiriöitä ja niiden aiheuttamaa kärsimystä.” Laaksosen mukaan perheterapialla pyritään siihen, että ne ajankohtaisen vuorovaikutusverkoston kuviot, jotka ylläpitävät jokaisen yksilön henkilökohtaista psykopatologiaa ja estävät yksilön kehityksellisesti adaptiivisia ratkaisuja, muuttuisivat. Tämä pyritään saavuttamaan löytämällä perheen vuorovaikutuksessa olevat myönteisenä pidettävät voimavarat. (Peltonen 2004, 101-112.)

Perheterapian aikana terapeutti tapaa kutakin perheenjäsentä ja usein myös laajempaa vuorovaikutusverkostoa. Tämän vuoksi terapiat jaotellaan pariterapiaan, yhteisterapiaan sekä perhekeskeiseen verkostoterapiaan. Nämä eri perheterapiamuodot ovat joustavia ja jo yhden perheenjäsenen tapaaminen on osa perheterapiaa. (Rönkä & Kinnunen 2002, 142.) Peltosen (2004, 20) mukaan perheterapiassa voidaan käyttää työkaluna esimerkiksi sukupuutyöskentelyä, jonka avulla pyritään tuomaan esiin piilotettuja ja torjuttuja muistoja ja kokemuksia. Sukupuuta piirretään yhdessä terapeutin kanssa ja asioissa edetään asiakkaan omat lähtökohdat huomioiden.

2.4 Perheiden hyvinvointiin vaikuttavat tekijät perhekuntoutuksessa

Perhekuntoutuksessa perheen hyvinvointiin vaikuttavat tekijät kartoitetaan ja niitä aletaan käydä läpi yksitellen. Hämäläisen (1995, 40-43) ja Pyykön (1990, 19) mukaan hyvinvointiin vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää työllisyystilannetta, toimeentuloa, terveyttä, asumista, koulutusta, kulttuuria, ympäristöä, ravintoa, toimintakykyä sekä hoivaa ja huolenpitoa.

Sandberg (2012, 8) Turun yliopistosta siteeraa proseminaarin tutkielman aineistossaan: Erilainen vanhemmuus, Kurttilaa (2011), jonka mukaan

vanhemmuus on vaativimpia tehtäviä ihmiselämässä, sekä samalla yksi onnellisuuden tärkeä lähde. Toimiva vanhemmuus tuottaa perheeseen hyvinvointia.

Kalskan (2005, 48) mukaan vanhempien työ- ja toimintakyvyn heikkeminen vaikeuttaa arjen rutiineista selviytymistä ja hän katsoo toimintakyvyn palautumisen olevan jopa työteliäämpää kuin mielialan korjaantumisen. Toimintakyvyn laskeminen vaikuttaa merkittävästi myös kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin.

Useilla eri tekijöillä on merkittävä vaikutus perheiden hyvinvointiin. Perheiden sisäiset ristiriidat ja hajoaminen, vain yhden vanhemman läsnäolo, ympäristön virikkeettömyys, sekä tärkeiden ihmissuhteiden puuttuminen luovat merkittäviä uhkia perheen hyvinvoinnille ja pärjäämiselle. Lapsen tai vanhemman sairastuessa tai terveydentilan muuten huonontuessa perheen voimavarat ovat vaarassa heiketä merkittävästi. Tämän johdosta perhe saattaa joutua kierteeseen, jossa perhe alkaa vieraantua yhteiskunnasta. Usein myös väkivaltaa saattaa alkaa esiintyä perheessä kohdistuen joko lapsiin tai vanhempiin. Tämä luo merkittävän uhkan koko perheen hyvinvoinnille. (Pyykkö 1990, 19-20.)

Eri tutkimuksissa liikunnan tuomat terveysvaikutukset on esitetty kiistattomina ja niiden yhteys psyykkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin on merkittävä. Liikuntaa ei saisi kuitenkaan kokea pakkona vaan liikunnan motiivien tulisi olla hyvinvointiin ja itsestä huolehtimiseen perustuvia (Ojanen 2002, 120).

Perheen ollessa ulkoisten paineiden alaisena, suurin uhka on kuitenkin perheen sisältä kumpuavaa; perhe itse. Perheiden varsinaiset uhkat ovat huonolla hoidolla oleva parisuhde, normaaleihin perhe- ja yksilökriiseihin liittyvä tiedon puute sekä haasteita ja ongelmia patologisoivat selitysmallit, vuorovaikutteisen kanssakäymisen puute, sekä sosiaalinen eristyminen. (Hämäläinen 1995, 42-43.)

Laaja-alaista hyvinvoinnin hahmottamista vaikeuttaa hyvinvoinnin moninaisuus. Alueellisia sekä eri väestöryhmien välillä olevia eroavaisuuksia on paljon ja ne voivat poiketa hyvinkin merkittävästi toisistaan. Kartoittaessa perheen tilannetta, tulisi huomioida perheenjäsenten omat vahvuudet ja perheen yhteiset vahvuudet sekä muistaa, että lapsi on lapsi ja aikuinen on aikuinen. Lapsen ei tarvitse vielä

siirtyä aikuisten maailmaan ollessaan pieni. Lapsella on lupa olla lapsi perheen haasteista riippumatta ja perheen kanssa toimivien henkilöiden on muistettava myös tämä. (Viitala 2006, 102-105.) Olisi tärkeää päästä puuttumaan perheen haasteisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Aika- ajoin on pohdittu, yritetaankö pelkässä avohuollon tuella pärjätä liian pitkään tuettaessa riittämätöntä vanhemmuutta, silloinkin kun lapsen etu olisi huostaanotto (Myllärniemi 2005, 210).

2.5 Varhainen vuorovaikutus ja kiintymyssuhde perhekuntoutuksessa

Perhekuntoutuksen edetessä ja perheen historiaa läpikäydessä, vanhempien kokemukset omasta lapsuudestaan ja kiintymyssuhteista nousevat esiin ja niitä käydään läpi esimerkiksi terapioiden avulla (Hautamäki 2003, 15-16).

Perheen yhteisöllisyyden kannalta on olennaisen tärkeää, että kiintymyssuhteet ja varhainen vuorovaikutus ovat toimivia vanhempien ja lapsien välillä. Näiden ollessa kunnossa muodostuu lapsille perusturvallisuus. Tällöin puhutaan turvallisuuden tunteesta, jossa lapset voivat ja osaavat turvautua vanhempiinsa silloin kun heidän oma turvallisuus koetaan heikoksi. Turvaton pieni lapsi on todennäköisesti nuorena ja aikuisena myös turvaton. (Hautamäki 2003, 15-18.) Hautamäen (2001,15-20) mukaan kiintymyssuhdeteorian luonut psykoanalyttikko ja psykiatri John Bowlby pyrki tällä teorialla selittämään ihmisten pyrkimyksiä muodostaa valikoivia ja kestäviä suhteita toisiinsa. Teoriallaan hän pyrki myös selittämään miksi ja miten keskiössä olevien ihmissuhteiden katkeaminen tai jo pelkästään sen uhka aiheuttaa ihmisille ahdistusta. Sinkkonen ja Kalland (2001, 156-158) tähdentävät, että teorioilla, jotka perustuvat kiintymyssuhteisiin pystytään valaisemaan sitä, kuinka varhaiset kokemukset ovat yhteydessä elämässä selviytymiseen myös myöhemmällä iällä. Kiintymyssuhdeteorian avulla pystytään selvittämään varhaisten kokemusten vaikutusta myös pyykkiseen häiriintymiseen. (Sinkkonen 2001, 156-157). Sinkkosen mukaan tutkimukset osoittavat, että vastoinkäymiset ja epämieluisat ja turvattomat muutokset kiintymyssuhteissa ovat yhteydessä toisiinsa. Myös traumausten ja häiriöiden yhdistyminen toisiinsa ovat Sinkkosen mielestä täysin mahdollisia.

Sinkkonen (2001, 151) vakuuttaa, että turvallisissa kiintymyssuhteissa vanhemmat tarjoavat lapsilleen riittävästi ymmärrettäviä ja samanlaisena toistuvia hoivatoimenpiteitä ja arkirutiineja, jotka ovat tuntein ja tiedoin ennakoitavissa. Näiden ohella lapsen on helpompi tuoda vuorovaikutussuhteeseen myös kielteisiä tunteita, sekä uskaltaa ilmaista hoivan tarpeensa. Hautamäki (2001, 19-20) havaitsi myös, että lapset jotka näkivät hoitajaa päivittäin, kiinnittyivät häneen aktiivisesti ja hakivat läheisyyttä toistuvasti, mikä konkretisoitui epävarmoissa ja uhkaavissa tilanteissa. Tällöin lapsen havaittiin kommunikoivan katsekontaktilla, imemisellä, hymyilemällä tai syliin pyytämällä. Hautamäki (2001, 19-22) ja Sinkkonen (2001, 150-152) muistuttavat, että lapsen ollessa vauva, virkeitä hetkiä pitäisi käyttää aktiivisesti hyväksi varhaisen vuorovaikutuksen kehittämiseen. Tuolloin vanhemmalla on mahdollisuus heijastaa ja peilata lapselle käyttäytymispiirteitä, joista on hyötyä vuorovaikutuksen luonnissa ja ylläpidossa.

Vanhempi, jolla on välttelevä työskentelymalli kiintymyssuhteessa, voi pyrkiä esimerkiksi rauhoittamaan toisia tärkeitä aikuisia, jotka ilmentävät vihamielisyyttä, tyytymättömyyttä tai ovat onnettomia. Samaan aikaan tällainen vanhempi saattaa olla hyvinkin torjuva ja vaativa omaa lastaan kohtaan. Tällöin lapsen katsotaan oppivan, että kaikki tunteet eivät ole sallittuja ja näin lapsi oppii tukahduttamaan oman pahanolontunteensa ja näin yrittää pitää vanhemman läsnä. (Kalland 2001, 224.) Sinkkonen (2001, 151) mukaisesti välttelevästi kiintynyt lapsi oppii, että voimakkaat tunnekuohut ovat rangaistavia. Tällöin lapselle tärkeä aikuinen loittonee hänestä ja lapsi jää yksin selviytymään. Ristiriitaisesti kiintyneet lapset taas kokevat äidin käyttäytymisen epäjohdonmukaisena ja vaikeasti ennakoitavana. Lapsen käytöksessä on tällöin merkittäviä viitteitä voimakkaasta tunnepitoisuudesta, jonka avulla lapsi yrittää luoda kongitiivista ennakoitavuutta elämäänsä.

Persoonallisuushäiriöisten ja rajatilaäitien kohdalla on mahdollista, että ongelmat kiintymyssuhteissa voivat näkyä moninaisin eri tavoin. Hankalasti ymmärrettävät teot ja poikkeamat käyttäytymisessä saattavat aueta, jos pyritään ymmärtämään äidin ajautuneen kokemaan jotain omaa traumaattista ja jäsentymätöntä varhaista kiintymyssuhdetta. Psykoottinen äiti voi kokea voimakkaimmin ongelmia kiintymyssuhteen synnyssä. Tällöin todellisuus ei tue äidin yksilöllisyyttä, vaan se hajoaa vaikeasti ymmärrettäväksi kaaokseksi. Kiintymyssuhteen luomisessa

uudelleen vaatimukset äidille ovat varsin haastavat, kun omassa menneisyydessä saattaa olla paljon kärsittyä vääryyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. Tällöin kaikki paha on lapsen ja äidin yhteydessä. Kiintymyssuhteissa olevien häiriöiden kohdalla ensin on ratkaistava onko häiriintynyt kiintymyssuhde mahdollista hoitaa vai onko olennaista keskittyä lapsen kiintymyssuhteiden pelastamiseen ja normaaliin kasvuun ja kehitykseen. (Tamminen 2001, 241.) Lapsia, jotka ovat täysin ilman kiintymyssuhdetta, saattavat kokea masentuneisuutta, kaltoinkohtelua ja katkoksia kiintymyssuhteissa. Useat huostaanotetut ja sijoituksessa olevat lapset ovat juuri näitä ja tällöin sijoitusten ja kuntoutuksen suunnittelussa on otettava kiintymysnäkökohdat entistä paremmin huomioon. On arvioitava huolellisesti ovatko vanhemmat kykeneväisiä selviytymään tuen avulla vanhemmuudesta vai onko lapsen edun mukaista etsiä lapselle sijaisperhe ja näin ollen pyrkiä tukemaan tervettä kiintymyssuhdetta ja välttää sen katkeamista. (Sinkkonen 2001, 171.)

Toimiva vuorovaikutus kuntoutujan ja kuntoutuskeskuksen henkilökunnan kanssa on lähtökohta onnistuneelle kuntoutukselle. Myös luottamus on toimivan vuorovaikutuksen taustalla. Avoimessa ja turvallisessa ympäristössä keskinäinen kunnioitus sekä luottamus mahdollistavat asiakkaalle tunteen hyväksytyksi ja ymmärretyksi tulemisesta. (Kettunen ym. 2002, 83-84.)

3 PERHEKUNTOUTUSKESKUS KEPILÄ OY, PUITTEET PERHEKUNTOUTUKSELLE

Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy on valtakunnallisesti toimiva, yksityinen lastensuojelualan yksikkö Hartolassa, Koitin kylässä. Toinen yksikkö Tetrimäki sijaitsee Vehmersalmella, Pohjois-Savossa. (Kepilä 2014 a.)

Kepilän Hartolan yksikkö sijaitsee miljööltään kauniissa ja idyllisessä maalaismaisemassa noin 10 kilometrin päässä nelostiestä. Kepilän pihapiiriin kuuluu vanha, oman aikakautensa tyyliä edustava kaksikerroksinen kartanopäärakennus, josta löytyvät asumis- sekä harrastetilat. Pihapiirissä on rakennuksia, joista löytyvät kuntosali, bänditila, sekä mopojen ja muiden moottoriajoneuvojen korjaamiseen tarkoitettu tila. Pihapiiristä löytyy myös skeittaamiseen tarkoitettu paikka, puutarha sekä laajat virikkeelliset piha-alueet eri-ikäisille lapsille ja nuorille. (Kepilä 2014 a.)

Perhekuntoutusyksikkö Kepilän työote on kuntouttava ja korjaava. Kepilässä pyritään mahdollisuuksien mukaan lyhyeen sijoitukseen ja koko perheen kuntouttamiseen. (Kepilä 2014 b.)

Kepilässä työskentelee moniammatillinen työntekijäjoukko, joka koostuu psykoterapeuteista, psykiatrisista sairaanhoitajista, sosiaalialan ammattilaisista, yhteisöpedagogeista, mielenterveystyöhön suuntautuneista lähihoitajista sekä moniammatillisista päihdetyön osaajista. Kepilässä, Hartolan yksikössä työskentelee yhteensä 10 vakituista työntekijää, joista yksi on sairaanhoitaja. Kepilän henkilökuntaan kuuluu myös erityisopettaja. Hän vastaa lasten ja nuorten koulutyön yksilöllisestä suunnittelusta, yhteistyöstä koulutyöhön liittyvien eri toimijoiden kanssa, sekä tarvittaessa kotiopetuksen toteutuksesta ja suunnittelusta. (Kepilä 2014 b.)

Perhekuntoutuskeskus Kepilän Hartolan yksikkö tarjoaa ensisijaisesti perhekuntoutusta, jolloin koko perhe on kuntoutustyön kohteena ja asuu kuntoutusyksikössä. Jokaiselle perhekuntoutuksessa olevalle perheelle tehdään perhekohtainen arviointi, jossa kartoitetaan perheen vuorovaikutustaidot, vanhemmuuteen liittyviä haasteita, lasten rajattoman käyttäytymisen erinäiset syyt, psykiatriset haasteet sekä myös mahdollinen päihderiippuvuus. Kepilästä

löytyvät kuntoutuspaikat kahdelle perheelle ja seitsemälle sijaishuoltolapselle tai nuorelle. (Kepilä 2014 b.)

Perhekuntoutuksen aikana tutustutaan perheen historian eri vaiheisiin sukupuun ja elämänhistorian kautta. Yhteistyössä perheen ja sosiaalitoimen kanssa suunnitellaan yksilöllinen perhekuntoutusohjelma. Perheiden kuntoutusohjelmaan kuuluvat muun muassa erilaiset vertaistukiryhmät, perheen yhteisiin elämänvaiheisiin perehtyminen, yksilö-, pari- ja perheterapiat sekä sensomotorinen kuntoutus. (Kepilä 2014 b.)

Perhekuntoutuksen tärkeimpänä tavoitteena on perhedynamiikan eheyttäminen niin, että huostaanottoprosessia voidaan helpottaa tai se voidaan tarvittaessa jopa purkaa. Kepilästä löytyy erilaisia tiloja niin kuntoutukselle kuin myös perheenjäsenten vierailuille. (Kepilä 2014 a.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TAVOITE

Ajatus tutkimukselle lähti työelämän yhteistyökumppanilta, Hartolassa sijaitsevalta Perhekuntoutuskeskus Kepilältä. Yritys halusi selventää työntekijöille kuntouttavan työn merkitystä lastensuojelun yksikössä, sekä herättää työntekijät miettimään, mitä arkipäivän työ pitääkään sisällään ja kannustaa pohtimaan yrityksen toimintaideologiaa.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy:ssä työskentelevien henkilöiden käsityksiä perhekuntoutuksesta omassa työyksikössään.

Tutkimuksen tavoitteena on yhtenäistää Perhekuntoutuskeskus Kepilässä työskentelevien työntekijöiden käsityksiä perhekuntoutuksesta, sekä kannustaa työntekijöitä pohtimaan omaa työtään ja sen merkityksellisyyttä.

Tutkimuskysymykseni on: Millaisena Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijät näkevät kuntouttavan työn yksikössään?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tiedonhaun kuvaus

Opinnäytetyön tiedonhaussa käyttämiäni tietokantoja ovat Melinda, Arto, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, sekä DOAJ ja PubMed. Pääasiallisesti lähteet olivat 2000-luvulta, mutta tutustuin myös vanhempiin lähteisiin, jotka olivat myös vertailukelpoisia. Ne tukivat uutta ja päivitettyä tietoa. Vieraskielisiä tutkimuksia viimeisen kymmenen vuoden sisältä löytyi vähemmän. Sisäänottokriteereinä käytin tutkimusten julkaisuvuotta. Sisäänottokriteereiksi määrittelin, että aineiston täytyy olla julkaistu vuoden 2000 jälkeen. Tutkimusten tuli olla vähintään pro gradu- taseisia ja muun aineiston luotettavaa ja tunnettua tietoa. Aineiston sisällön tuli käsitellä perhekuntoutusta, lastensuojelua, asiakkaan ja hoitajan välistä vuorovaikutusta tai ammattitaitoa. Teosten asiasanoista piti löytyä hakusanaa vastaava sana. Hakusanoina käytin muun muassa perhekuntoutus AND lastensuojelu, vuorovaikutus AND ammattitaito, perhekuntoutus AND children AND protect AND family, family rehabilitation AND child AND parents AND good life, perhekuntoutus TAI vuorovaikutus TAI lastensuojelu. Poissulkukriteerinä minulla oli, että aineiston pitää olla suomen- tai englanninkielistä.

Liitteenä tiedonhakupöytäkirja (liite 1)

5.2 Tutkimusaineiston keruu ja analyysi

Aineisto laadulliseen tutkimukseen kerättiin teemahaastattelulla haastattelemalla kahta ryhmää. Haastatteluja varten haettiin tutkimuslupaa Kepilältä (liite 2). Tutkimuslupa myönnettiin nopeasti (liite 3). Ensimmäiseen ryhmähaastatteluun osallistui kaksi Kepilän kuntoutusvastaavaa, jotka ovat ammatiltaan psykoterapeutteja. Toinen on myös sairaanhoitaja-terveydenhoitaja. Ensimmäinen haastattelu kesti 40 minuuttia. Toiseen haastatteluryhmään osallistui viisi vapaaehtoista Kepilän ohjaajaa. Ohjaajat ovat ammatiltaan sosionomeja,

sairaanhoitaja-terveydenhoitaja, opettaja sekä nuoriso-ohjaaja. Haastattelu kesti 30 minuuttia. Haastattelut toteutettiin Kepilän neuvotteluhuoneessa ja ne nauhoitettiin puhelimen äänitetoiminnon avulla. Haastateltavat valikoituivat oman kiinnostuksensa mukaisesti mukaan tutkimukseen. Haastattelun toteutusta ja osallistujia pohdittiin yhteistyössä kuntoutusvastaavien kanssa. Vapaaehtoisten haastateltavien saanti ei tuottanut vaikeuksia, sillä haastatteluista oli informoitu yrityksen kuntoutusvastaavien toimesta jo aikaisemmin tutkimuslupaa hakiessa. Haastattelutilanteissa ei ollut läsnä muita henkilöitä, kuin haastateltavat ja haastatteliija

Haastattelun etuna moniin muihin tiedonkeruumenetelmiin voidaan pitää joustavuutta. Haastattelutilanteessa voidaan vielä säädellä haastattelun kulkua haastateltavia myötäillen. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2002: 190-193.) Opinnäytetyöni haastattelutilanteessa minun ei tarvinnut esittää tarkentavia kysymyksiä, sillä haastateltavat olivat aktiivisia. Haastattelut etenivät omalla painollaan.

Ryhmähaastattelu on vakiintunut yhteiskuntatieteilijöiden käyttämäksi tutkimusmenetelmäksi kiinnostuksen lisääntyessä asiakkaan omia näkökulmia kohtaan. Ryhmähaastattelun menetelmä on kehittynyt monipuoliseksi ja toimivaksi tieteellisen tutkimuksen tiedonkeruuvälineeksi. Menetelmä on alkanut vakiinnuttaa paikkaansa terveystutkimusten piirissä aina 1990-luvulta alkaen. (Pötsönen & Välimaa 1998, 3-4.) Ryhmiä haastatelllessani useampi haastateltava kertoi kokemuksen olevan mielyttävämpi, kun tilanteessa on yhdessä ryhmän kanssa, eikä yksin.

Ryhmähaastattelu antaa mahdollisuuden monipuolisen tiedon keräämiseen tutkittavasta aiheesta. Ryhmähaastattelun suurina etuina ovat sen nopeus, joustavuus, sekä kohtuulliset resurssit. Ryhmähaastattelun aikana on mahdollista tehdä selventäviä lisäkysymyksiä ja selventää mahdollisia ongelmakohtia. Ryhmähaastattelutilanteessa pienessä ryhmässä toimivat ihmiset voivat kokea olonsa varmemmaksi ja turvallisemmaksi. Ryhmässä toisen esiin tuomaa ajatusta on mahdollista kehittää tai jatkaa. Tällöin ryhmässä toimivat jäsenet pystyvät stimuloimaan ryhmää ja nostamaan esiin sekä eriäviä, että yhteneviä näkemyksiä tutkimusaiheesta. Haastattelun avulla pystytään syventämään jo olemassaolevaa

tietoa. Haastattelussa on mahdollisuus tarvittaessa pyytää perusteluja esiinnostetuille mielipiteille ja väitteille. (Pötsönen & Välimaa 1998: 2-4.) Haastattelut etenivät nopeasti ja ne oli äkkiä käyty. Tuntui, että työntekijät tiesivät mihin vastaavat. Heillä oli selkeästi mielipiteitä ja näkemyksiä omasta työstään.

Sopiva koko ryhmälle on parhaimmillaan neljästä kymmeneen henkilöä. Ryhmän ollessa liian suuri, saattaa osallistujien innostus haastatteluun tukahtua ja omien näkökulmien esiintuominen hankaloitua. Suuren haastatteluryhmän hallinta on myös haasteellisempaa kuin pienen. Turhan pienen ryhmän näkökulmien ja mielipiteiden määrä voi jäädä vähäiseksi tutkimuksen tiedonkeruun näkökulmasta. (Pötsönen & Välimaa 1998: 4-11.) Ryhmien koko muokkautui haastateltavien omista aikatauluista johtuen. Toisessa ryhmässä oli kaksi haastateltavaa ja toisessa viisi.

Opinnäytetyön analysoinnissa käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysimentelmää. Se sopi tutkimustulosten analysointiin hyvin. Työssä halusin kuvata mahdollisimman tarkasti haastateltavien henkilökohtaisia ajatuksia ja näkemyksiä tärkeimmistä esiinnousseista teemoista perhekuntoutuksessa Perhekuntoutuskeskus Kepilässä. Opinnäytetyön aineistolähtöinen sisällönanalyysi ja sen eri vaiheet on kuvattu liitteenä olevissa taulukoissa (Liite 5).

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin haastattelujen jälkeen. Haastattelujen aineisto analysoitiin induktiivisesti eli aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisessä analyysissä analyysiyksiköt valitaan kyseessä olevan tutkimuksen tarkoituksen sekä varsinaisen tehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 95.) Haastattelun etuna moniin muihin tiedonkeruumenetelmiin voidaan pitää joustavuutta ja tilanteen mukaan säädellä aineistonkeruuta haastateltavia myötäillen (Hirsijärvi ym. 2008, 190-193). Opinnäytetyössäni tiedonkeruumenetelmän joustavuus osoittautui erittäin hyödylliseksi. Esimerkiksi ryhmien koot muodostuivat haastateltavien omien aikataulujen mukaisesti.

Sisällönanalyysi perustuu analyysimenetelmänä tutkijan tulkintaan ja päättelyyn. Sisällönanalyysi hyödyntää aineistoa, joka on muodostunut kokemuksen kautta. Analyysin avulla luodaan yleiskäsitteiden näkemys tutkittavasta kohteesta tai

ilmiöstä. Sisällönanalyysin avulla on tarkoitus järjestellä aineistoa selkeään ja tiiviiseen muotoon sekä tuomaan aineiston keskeinen sisältö esiin. Analyysin avulla tutkimusaineistosta saatu tieto pystytään analysoimaan objektiivisesti ja systemaattisesti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 92-93, 105, 110- 115.)

Opinnäytetyössäni halusin tuoda mahdollisimman selkeästi esiin haastateltavien objektiiviset näkemykset perhekuntoutuksesta omassa työssään.

Sisällönanalyysissä koottu tietoaaineisto tiivistetään siten, että se kuvaa mahdollisimman hyvin tutkittavaa ilmiötä ja luonnehtii sitä lyhyesti. Analyysin pohjalta voidaan tehdä yleistyksiä tutkittavasta ilmiöstä. Sisällönanalyysissä tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet tuodaan näkyvästi esiin. Keskeisiä asioita sisällönanalyysissä ovat samankaltaisten ja eroavien asioiden jaottelu omiksi ryhmikseen. Kirjallisesta tutkimusaineistosta poimitaan samankaltaiset ilmaukset, jotka ryhmitellään omaan luokkaansa. Jokaisen luokan tulee olla helposti ymmärrettäviä ja kuvaavia sekä toisensa poissulkeva. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2001, 22-23.) Opinnäytetyöni aineistoa ryhmiteltäessä pyrin otsikoimaan jokaisen luokan mahdollisimman kuvaavasti asiasisällön mukaan.

Kerätyn tutkimusaineiston on tarkoitus kuvata tutkimuksenkohteena olevaa ilmiötä. Sisällönanalyysin on tarkoitus luoda selkeä kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Laadullista aineistoa analysoimalla voidaan kartuttaa tiedonarvoa.

Tutkimusaineistoon on tarkoitus luoda selkeyttä sekä tuoda esiin siitä luotettavia johtopäätöksiä. Aineistonanalyysissä tutkimuksessa käytettävän aineiston analysointi rakentuu tutkimusprosessin edetessä sekä johdonmukaisessa aineiston tulkinnassa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-111.) Opinnäytetyön aineistoa analysoidessa aineistosta selkeästi esiin nousseet asiat muodostivat selkeän punaisen langan, jossa asiakokonaisuudet tukivat toisiaan.

Haastattelut kirjoitettiin litteroituna paperille. Haastatteluaineistosta muodostui 14 sivua litteroitua aineistoa. Litterointeja luettiin useita kertoja läpi, jotta haastatteluaineiston sisältö tuli mahdollisimman tutuksi. Induktiivinen eli aineistolähtöinen sisällönanalyysi voidaan jäsentää kolmeen vaiheeseen prosessinomaisesti. Aluksi olemassaoleva aineisto redusoiitiin eli pelkistettiin. Pelkistämässä haastatteluaineiston tieto kirjoitettiin auki ja aineistosta jätettiin pois epäolennaiset asiat. Aineiston pelkistämässä hyödynnettiin tiedon

pilkkomista osiin, sekä sen tiiviyyttä. Tutkimustehtävät ohjasivat aineiston pelkistämistä.

Pelkistettäessä tutkimusaineiston ilmaisuja voidaan hahmottamisen apuna käyttää esimerkiksi erivärisiä alleviivauksia (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112).

Haastattelut tulostettiin paperille ja papereista leikattiin olennaiset ilmaukset irti.

Irti leikatut ilmaukset ryhmiteltiin omiksi ryhmikseen sisällön mukaisesti.

Ilmaukset pelkistettiin ja vielä ryhmiteltiin omiksi ryhmikseen tarkentuneen sisällön mukaan. Sisällönanalyysin vaiheet sekeytyivät aineiston analysoinnin yhteydessä ja muodotuivat omiksi työvaiheikseen.

Klusteroinnissa eli aineiston ryhmittelyssä jokainen alkuperäisilmaus käytiin läpi ja niiden joukosta etsittiin samankaltaiset ilmaukset, sekä selkeästi eroavat ilmaisut. Yhdenmukaiset käsitteet ryhmiteltiin ja yhdistettiin omaksi luokakseen. Sitten jokaiselle luokkayksikölle annettiin nimeksi sitä parhaiten kuvaava käsite. Luokittelua tehdessä tutkimusaineisto tiivistyy (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112-114).

Viimeinen vaihe aineistolähtöisessä analyysitavassa on teoreettisten käsitteiden luonti, abstraktointi eli käsitteellistäminen. Tällöin hyödynnetään aineistossa olevaa alkuperäistietoa, jonka pohjalta muodostetaan kielellisiä ilmaisuja teoreettisempi käsitteistö, jonka avulla päästään varsinaisiin johtopäätöksiin. Luokitellusta aineistosta jatketaan käsitteellistämistä niin kauan kuin se on mahdollista. Aineistolähtöisellä analyysillä pyritään käsitteiden yhdistämisen avulla saamaan vastaus alkuperäiseen tutkimustehtävään ja käsitteellistämään tutkimusilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111, 114-116.) Ryhmitellyille ilmaisujen pelkistyksille pohdittiin alakategorioita ja annettiin sisältöä kuvaava nimi. Samankaltaisille alakategorioille pohdittiin edelleen yläkategorioita, jotka vastasivat alakategorioiden sisältöä. Aineistoa analysoitaessa kategorioita yhdisteltiin ja niiden avulla päästiin aihealueisiin, jotka vastasivat alkuperäistä tutkimuskysymystä. Lopuksi yhdistäväksi kategoriaksi muodostui tutkimustehtävän mukaisesti onnistunut perhekuntoutus, joka pitää sisällään kaikki yläkategoriat sekä alakategoriat ja josta pelkistyksissä ja alkuperäisilmauksissa on kyse.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Esitän tutkimustulokset yläkategorioiden mukaisesti edeten.

Tutkimuskysymyksen avulla tutkin Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijöiden näkemyksiä perhekuntoutuksesta omassa työyksikössään. Yhdistävänä kategoriana tutkimuksesta muodostui onnistunut perhekuntoutus. Yläkategorioita tutkimuksestani muodostui 7. Alakategorioita muodostui 50. Pelkistettyjä ilmauksia ja alkuperäisiä ilmauksia aineistosta muodostui 155.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää ja kartoittaa Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijöiden käsityksiä perhekuntoutuksesta omassa työyksikössään. Tutkimusaineisto opinnäytetyöhön kerättiin haastattelemalla kahta ryhmää työntekijöitä perhekuntoutuskeskuksessa. Haastatteluissa oli neljä erillistä teemakysymystä perhekuntoutuskeskuksesta (liite 4)..

6.1 Vahva ammattitaito ja kyky mentalisoida onnistuneessa perhekuntoutuksessa

Vahva ammattitaito koettiin tärkeäksi perhekuntoutuksen parissa työskenneltäessä. Vahva ammattitaito koostui kahdeksasta alakategoriasta. Koettiin, että henkilökunnan roolin ja toiminnan tulisi olla selkeää ja johdonmukaista. Vanhempien ja ohjaajien roolinjaon toivottiin olevan selkeää.

Toiminnan kannalta tärkeänä koettiin henkilökunnan yhtenäinen toiminta, sekä yhteiset tavoitteet ja toimiva yhteys asiakkaiden ja henkilökunnan välillä. Ohjaajien työn todettiin olevan täynnä ammatillisia haasteita. Työyhteisön ja työntekijöiden pysyvyyden koettiin tuovan turvaa yhteisöön.

Työntekijän hyvän itsetuntemuksen katsottiin edesauttavan työssä jaksamista. Kuntoutuksen etenemisnoupeutta kerrottiin arvioitavan terapeuttien ja ohjaajien päivittäisessä työssä. Hiljaisen tiedon hyödyntäminen perhekuntoutustyössä, sekä teorian tiedon ammattitaitoinen hyödyntäminen koettiin tärkeäksi. Käytännön työssä perhekuntoutuksessa oli koettu, että tarvitaan myös ahdistuksen tunnetta, jotta terapia olisi tehokasta ja se etenisi. Perhekuntoutuksen parissa työskenneltäessä koettiin tärkeäksi, että työnohjauksellisin keinoin käydään haastavia asioita läpi yhdessä työntekijöiden ja työyhteisön kanssa.

Yhteisöllisyyden katsottiin lisäävän yhteistä ymmärrystä työyhteisössä. Perhekuntoutuksessa tärkeänä pidettiin haasteiden perinpohjaista läpikäymistä, eikä ongelmien väistämistä. Kuntoutumiseen voitiin katsoa kuuluvan paljon erilaisia prosesseja, jotka saattavat olla välillä hyvinkin hitaita ja kipeitä. Prosessien aikana nähtiin tärkeäksi keskittyä olennaisena osana kipeiden asioiden läpikäymiseen, eikä niinkään arjen hallintaan ja sen opetteluun. Työntekijän elämäkokemuksella nähtiin olevan etuja ja tämä koettiin tärkeänä ammatillisessa suhtautumisessa asiakasperheisiin.

Kuntoutumisen tukemiseen katsottiin olevan paljon erilaisia menetelmiä, joissa perheen osallisuutta haluttiin korostaa.

.. varmaan justinsa se tää tällänen perheiden osallisuus oman ittensä elämään. Niin sitä ei niinkun koskaan korosteta tarpeeksi, että aina pitäisi lähteä heidän lähtökohdistaan..(Haastattelu 1)

Hyvää ja ammattimaista kirjaamista pidettiin hyvänä ja olennaisena asiana onnistuneessa perhekuntoutuksessa. Hyvän ja asianmukaisen kirjaamisen nähtiin lisäävän vanhemman ja lapsen oman elämän asiantuntijuutta. Raportointitapoja ja sitä, miten asian tuotiin ilmi, haluttiin korostaa. Asian viesimistyylit ja sanavalinnat koettiin tärkeänä.

..Sama asia positiivisella tavalla, mut kumminkin se asia niinkun tuodaan esille, eikä piilotella. Et ollaan rehellisiä kaikki niinkun jokasuuntaan.. (Haastattelu 1)

Henkilökunnan hyvinvointi koettiin jatkuvana haasteena ja kehittämiskohtana. Henkilökunnan hyvinvointia ja sen tunnistamista pidettiin ammattitaidon osana. Henkilökunnan pahoinvoinnin koettiin näkyvän suoraan arkipäivän työssä. Työntekijöiden huolehtimisesta itsestään haluttiin nostaa esiin ja sitä pidettiin osittain myös työhyvinvoinnin lähtökohtana. Työntekijän itsestäänhuolehtimisesta pidettiin myös hyvän ammattitaidon osana.

..niin, että se on jatkuva haaste tää henkilöstön hyvinvointi. Myöskin yhtälailla näiden asiakkaitten, että että jos henkilöstöllä alkaa tökkimään pahasti, niin se näkyy työn arjessa. Se on tavallaan jatkuva ja sisäinen haaste.. (Haastattelu 2)

6.2 Eri osapuolten asiantuntijuuden hyväksyminen onnistuneessa perhekuntoutuksessa

Eri osapuolten asiantuntijuuden hyväksymistä pidettiin tärkeänä. Asiakkaan omaa elämän asiantuntijuutta haluttiin korostaa. Kuntoutumisen aikana tunteita pyrittiin sanoittamaan kuntoutujalle ääneen.

Vaatimukset ja näkemykset eri tahojen välillä koettiin haastavana. Perheen kuntoutussuunnitelmaa pidettiin tärkeänä työvälineenä ja perheen osallisuutta kuntoutussuunnitelman suunnittelussa korostettiin. Kuntoutussuunnitelman katsottiin ohjaavan kuntoutumista ja sen tavoitteita.

..On lupa välillä väsyä. Oon lupa pyytää apua. Ikäänkuin et saa niinkun semmosen, et mun ei tarvikkaan yrittää enemmän kun mä pystyn, että se ei oo heikkoutta eikä huonoutta et mä voin pyytää apua silloin kun mulla on vaikeeta. Aina löytyy auttaja. Et se ei oo heti sellosta et multa viedään lapset pois tai tää tällänen vastakkainasettelu perhekuntoutuksen aikana...voi niinkun jotenkin jotakin oppia ja ymmärtää niinku siitä, että he on hyviä äitejä ja isiä.. (Haastattelu 1)

Selkeä ja toimiva työnjako eri ryhmissä koettiin tärkeänä perhekuntoutuksen onnistumisessa. Sen katsottiin vaikuttavan työssäjaksamiseen ja itsestä huolehtimiseen. Työntekijöiltä toivottiin omien heikkouksien ja vahvuuksien kartoittamista, jonka katsottiin edesauttavan myös hyvää ja ammatillista itsetuntemusta.

..Niinku meilläkin jokaisella on ne omat vahvuudet ja heikkoudet terapioissa, niin tota ei piä yrittää liikaa, jos toinen on vahvempi jollakin toisella alueella, niin ei piä ruveta matkimaan sitä että minä, jos se ei istu minuun luontaisesti niin ei sellaisessa ole mitään järkeä.. (Haastattelu 1)

Perhekuntoutus nähtiin tavoitteellisena toimintana, joka tähtää perheen kotona pärjäämiseen. Työntekijän taitoa kohdata ja hyväksyä asiakas omana itsenään haluttiin korostaa.

Vastakkainasettelusta eri toimijoiden välillä haluttiin eroon ja se koettiin haasteellisena. Yhteistyöhön ja vuoropuheluun haluttiin enemmän sujuvuutta sosiaalitoimen ja päättäjien kanssa.

6.3 Vallankäytön huomioiminen asiakastyössä onnistuneessa perhekuntoutuksessa

Työskenneltäessä lastensuojelun parissa perhekuntoutuksessa, oikeanlainen vallankäyttö koettiin haasteelliseksi. Objektiivisuutta pidettiin tärkeänä työskenneltäessä perhekuntoutuksessa. Vallasta luopuminen sitä vaativissa tilanteissa koettiin tärkeänä, jotta päästiin perheen kanssa toimivaan vuorovaikutussuhteeseen. Oikeanlaiseen vallankäyttöön haluttiin harjoitusta sen vaativuuden vuoksi.

..ja se mikä on mun mielestä iso haaste on se, että mikä valta meillä oikeesti on. Et jos me niinkun halutaan sitä käyttää, niin sosiaalitoimi jotenkin hirveesti kuuntelee meitä. Et tavallaan joskus voi olla hyppysissä se, et otetaanko lapset huostaan vai ei. Niin se voi olla mejän käsissä. Et se, et miten sitä valtaa osaa käyttää, niin että se on niinkun kaikille hyväks. Tai että se ei ole semmosta valtaa, väärää valtaa.. (Haastattelu 2)

6.4 Vuorovaikutteinen kohtaaminen ja asiakaslähtöisyys onnistuneessa perhekuntoutuksessa

Asiakkaan vuorovaikutteinen kohtaaminen perhekuntoutuksessa nähtiin osana ammattitaitoa. Lastensuojelullisena lähtökohtana haluttiin korostaa lasten etua sekä huolta perheestä.

Avoimuuden koettiin auttavan asiakasperheitä kuntoutumisessa eteenpäin. Toimiva vuorovaikutus nähtiin kaiken luottamuksen ja kommunikaation lähtökohtana.

Luottamusta pidettiin erittäin tärkeänä kuntoutumisen kannalta. Asiakkaiden luottamusta henkilökuntaan haluttiin korostaa. Luottamuksellisen suhteen henkilökuntaan nähtiin myös edesauttavan terapian etenemistä. Luottamusta pidettiin toimivan vuorovaikutuksen lähtökohtana ja haluttiin nostaa esiin myös aikuisen ihmisen tarve ja tarvitsevuus.

Perhekuntoutuksessa myös aikuiset ihmiset haluttiin opettaa ottamaan vastaan rakkautta. Tuttujen työntekijöiden nähtiin edesauttavan luottamuksen syntyä asiakkaissa.

Asiakkaiden romahdukset nähtiin osoittavan luottamusta henkilökuntaan.

Turvalliset puitteet ja turvallinen ympäristö koettiin tärkeäksi perhekuntoutuksen kannalta. Koettiin myös, että luottamuksen syntymiseen työntekijöihin saattaa mennä aikaa.

..meillä kepilässä pyritään kiinnittämään huomiota erityisesti siihen kohtaamiseen.. (Haastattelu 1)

..että ite ainakin on saanu nähä monta kertaa, kun aikuiset tuolla semmosina, että kun sisäinen lapsi, tai jotenkin se tarvitsevuus sieltä herää ja purkavat niitä tuntoja.. (Haastattelu 2)

Asiakaslähtöisyys ja kunnioittava asenne ovat olennaisia lähtökohtia perhekuntoutuksen onnistumisessa. Perhekuntoutuksen tärkeänä kulmakivenä pidettiin asiakaslähtöisyyttä. Joustavuus ja kunnioittava asenne koettiin tärkeänä toimittaessa perhekuntoutuksen parissa. Perhekuntoutus koettiin yksilölliseksi ja tosiasioihin perustuvaksi.

Perhekuntoutuksen kesto vaihteli perhekohtaisesti hyvin paljon. Hyvän palautteen ja hyväksytyksitulemisen tunteen välittämistä asiakasperheille haluttiin korostaa. Kuntoutujien osallisuus ja osallistaminen koettiin tärkeäksi.

Lapsuuden kokemuksilla nähtiin olevan suuri vaikutus ihmisen koko elämään. Perhekuntoutus nähtiin yksilöllisenä ja perhekohtaisena toimintana, josta puuttui tietty rutiininomaisuus. Perhekuntoutus nähtiin tavoitteellisena toimintana ja sen tehtävänä pidettiin perheiden auttamista omilleen ja kuntouttamista siihen pisteeseen, että perheet saataisiin pärjäämään omassa kodissaan. Perhekuntoutusta pidettiin hyvin haastavana ja moninaisena toimintana.

Kuntoutumista koettiin voivan tukea monin eri tavoin perheen omat voimavarat huomioiden. Asiakasperheiden nähtiin tarvitsevan ohjausta ja tukea oman elämänsä suunnittelussa. Asiakaslähtöisessä perhekuntoutuksessa koettiin tarvittavan paljon joustavuutta. Perhekuntoutuksessa kärsivällisyys koettiin tärkeänä.

Vastakkainasettelu sosiaalitoimen ja kuntoutujien välillä koettiin haastavaksi.

Varhaisen puuttumisen ja tuen merkitystä haluttiin korostaa. Perhekuntoutuksessa

asiakkaan oman elämänsä asiantuntijuutta haluttiin lisätä ja perheiden huolehtimista itsestään pidettiin tärkeänä ja sitä haluttiin tukea monin eri tavoin.

Arjen mielekkyyttä asiakkaille haluttiin kehittää. Perheen eheytyksen alku nähtiin perheenjäsenen henkilökohtaisen kasvun kautta tapahtuvana prosessina. Asiakasperheille toivottiin myönteisiä kokemuksia, jotta heidän luotto itseensä kehittyisi. Perheiden nähtiin tarvitsevan tukea sekä ennen perhekuntoutusta, että sen jälkeen.

..että ne perheet tulis niinkun riittävän ajoissa .Ja jos se on mahdollista niinkin, että vois tehdä aina kotikäynnin sinne perheen kotiin ja valmistaa perhettä siihen. Perhe voi tulla Kepilään tutustumaan ja käymään, että se tulis jotenkin niinkun tutuksi. Mutta se ei oo aina mahdollista.. (Haastattelu 1)

6.5 Perhekuntoutuksen luomat ammatilliset haasteet

Perhekuntoutuksen nähtiin pitävän sisällään paljon ammatillisia haasteita. Yhtenä suurena haasteena nähtiin asiakkaan oma motivaatio. Perheen kuntoutumisen etenemisen nähtiin lähtevän perheestä itsestään. Perheen omaa motivaatiota ilman ulkopuolelta tulevaa painostusta pidettiin kaiken lähtökohtana.

Kuntoutusprosessiin nähtiin joskus kuuluvan myös luopumista vanhoista rutiineista ja asioista, mutta näistä irtautumisen katsottiin lähtevän myös kuntoutujasta itsestään. Koko asukas yhteisöllä nähtiin olevan vaikutusta yksittäisen asiakkaan motivaatioon suhteessa kuntoutumiseen.

..toi motivaatio on niinkun ykkönen, jotta perhekuntoutus onnistuu.. (Haastattelu 2)

.. täällä täytyy myös osallistua siihen itsensä hoivaamiseen, että me ei tehdä niinkun kaikkea puolesta, vaan pitää olla sit se oma tahto.. (Haastattelu 2)

Ammatillisen haasteen perhekuntoutuksessa luo asiakkaiden omien haasteiden kohtaaminen ja niissä ohjaaminen. Perhekuntoutuksessa kuntoutumisen haasteina asiakasperheille nähtiin kuntoutuskeskuksen sääntöihin ja rutiineihin tottuminen.

Haasteena koettiin myös asiakkaan arjessa loppuun palaminen, jonka nähtiin altistavan myös mielenterveydellisille ongelmille.

Perheiden haasteiden kerrottiin olevan hyvin erilaisia ja niiden käsittelyn ammattitaitoa vaativaa. Yhtenä suurena haasteena haluttiin nostaa asiakkaiden huono fyysinen kunto, jonka koettiin vaikuttavan olennaisesti kuntoutumiseen ja yleiseen jaksamiseen. Taloudelliset ongelmat ja erilaiset riippuvuudet päihteistä koettiin haasteeksi kuntoutumiselle. Haasteena asiakkaan näkökulmasta nähtiin oman paikan löytäminen asukasyhteisössä.

Asiakkaiden elämänmuutoksen koettiin olevan myös välillä hyvin haastavaa. Mielekkään tekemisen löytäminen arkisin varsinkin aikuisille kuntoutujille koettiin haasteellisena.

..se on varmasti yks iso haaste, että lyöttäydytään yhdeks perheeks, jossa vanhemmat vaihtuu kahdeksan tunnin välein ja on niinkun eri perheitä. Saattaa olla jopa kolme eri perhettä ja sit ”nuorisokodin” lapset siinä vielä lisänä,niin sopeutuminen sääntöihin ja rutiineihin vaatii myös todella paljon asiakkaalta.. (Haastattelu 2)

..se on ongelma että ihmiset ei ole välttämättä tottunu liikkumaan. Et hyvin äkkiä jäävät istumaan tuonne sohvan nurkkaan.. (Haastattelu 2)

6.6 Yksilöllisyys ja yhteisö onnistuneessa perhekuntoutumisessa

Perhekuntoutuksessa asiakkaiden yksilöllisyys nähtiin erittäin tärkeänä asiana. Perheille toivottiin lisää itsenäisyyttä Kepilän arjessa. Perheiden ja ihmisten yksilöllisyyttä haluttiin korostaa useaan otteeseen.

Terapiaistuntojen avulla kerrottiin purettavan asiakkaiden ongelmavyhtiä yksilöllisin keinoin. Asiakkaan toimintakyvyn koettiin vaihtelevan kuntoutumisen eri vaiheissa.

Perhekuntoutuksessa nähtiin haasteena vapaa-ajalla oleva mielekkäiden aktiviteettien puute. Perhekuntoutuksessa olevan henkilön lähiverkosto koettiin välillä hyvin haastavaksi ja kuntoutusta jopa jarruttavaksi, mutta lähiverkoston myönteistä vaikutusta haluttiin tähdentää joissain tapauksissa. Haluttiin nostaa

esiin, että myös lähipiirin ja sosiaalisen verkoston luomista asiakasperheelle haluttiin tukea. Haastatteluisa tuli ilmi, että osa asiakasperheistä halusi pitää perhekuntoutuksen asiakkuuden salassa tuttaviltaan. Perhekuntoutuksessa olevia perheitä haluttiin rohkaista irtautumaan haitallisista yhteyksistä niin sanottuun vanhaan elämään. Asiakkaan omaan elämään rajojen löytäminen koettiin haastavaksi

..kyl siinä tulee ihan tämmöset eettiset peruskysymykset eteen. Et sillon, kun aletaan puhua oikeesta tai väärästä. Et mikä tai et millasista väärästä tai millasista haitallisista ympyröistä esimerkiksi kannustetaan irtoamaan.. (Haastattelu 2)

..myös siihen perheen sosiaaliseen verkostoon, että joskus on hyvä että otetaan mukaan ja joskus että ei heti oteta mukaan.. (Haastattelu 1)

.. kun psyykkinen prosessi lähtee käyntiin, niin se kun kasvaa sen asian käsittely, niin se tavallaan sitten niinkun tällainen käytännön arjen hallinta ja käytännön vanhemmuus saattaa laskea rajusti. Ja se näkyy sitten ohjaajien puolella sellaisena raskaanakin hetkenä, mutta se on oikeistaan edellytys sille, että päästään eteenpäin.. (Haastattelu 1)

Pitkäjänteisyyttä perhekuntoutuksen onnistumisessa pidettiin erittäin tärkeänä ammattitaidon osana. Perhekuntoutusprosesseissa haluttiin korostaa pitkäjänteisyyden ja kärsivällisyyden merkitystä. Pitkäjänteisyydestä puhuttaessa haluttiin korostaa kuntoutujan kuntoutumisprosessien jatkumista myös varsinaisen kuntoutuksen jälkeen. Kuntoutujan prosessit nähtiin pitkinä ja kauaskantoisina. Perhekuntoutuksen tulokset nähdään hitaina eikä nopeasti esiintyvinä.

.. monta kertaa tulee niitä takapakkeja. Et aina vaan usko siihen, että mennään eteenpäin.. (Haastattelu 1)

Myönteisen palautteen antaminen ja asukkaan itsetunnon kohottaminen koettiin tärkeäksi onnistuneessa perhekuntoutuksessa. Koettiin, että joillekin asiakkaille saattaa olla hyvin haastavaa ottaa myönteistä palautetta ja omia kipujaan vastaan. Tämän koettiin tarjoavan ammatillisia haasteita työntekijöille. Oli havaittu, että

asiakkaan on hedelmällisempää käsitellä vain yksi haaste kerralla, sillä nähtiin, ettei ihminen kestä liian suurta kuormitusta kerralla.

..keskustelut saattaa olla hetkellisesti vähän pinnallista, että laitetaan asioita niinkun tärkeysjärjestykseen. Et ihminenhän ei kestä sitä, et se hajooa niinkun joka suhteessa nopeesti.. (Haastattelu 1)

Yhteisön ja yhteisöllisyyden koettiin luovan turvaa vaikka sen nähtiin myös välillä luovan ärsyntyymistä. Haastateltavat nostivat esille rutiinit ja niiden tuoman turvan asiakasperheille. Yhteisöllisyys nähtiin voimakkaana ilmiönä Kepilän arjessa.

.. niin se on mielenkiintoinen ilmiö täällä, että kun on näitä perheitä ja vaikka olis mahollisuus olla siellä omassa huoneessaan, niin ei siellä sitten tavallan käytetä hirveesti hyväkseen vaan ollaan siinä arjessa ja hällinässä mukana kaiken aikaa. Että onko sitten kuitenkin se yhteisöllisyys niin voimakkaana, että haluaa olla siinä tilanteessa kun tilanteessa mukana.. (Haastattelu 2)

6.7 Perheiden tukeminen onnistuneessa perhekuntoutuksessa

Perheiden tukemisen perhekuntoutuksessa nähtiin koostuvan monesta asiasta. Vanhemmuuden tukeminen koettiin erittäin tärkeänä ja sitä haluttiin korostaa tehdessä työtä perhekuntoutuksen parissa. Vanhemmuuden koettiin olevan läsnäoloa.

Perhekuntoutukseen kerrottiin kuuluvan lasten arjesta huolehtimisen, silloin kun vanhemmat ovat vielä liian väsyneitä huolehtimaan siitä. Vanhemmuudesta puhuttaessa haluttiin korostaa sitä, että jos vanhemmuus ei ole välittömästi näkyvää, niin se ei tarkoita sitä etteikö sitä olisi olemassa. Loppuunpalaneiden vanhempien erityinen tukeminen koettiin tärkeäksi. Haastateltavat toivat esiin, että kuntoutumisen edetessä vanhempia kannustetaan ottamaan lapsistaan vastuuta.

Perhekuntoutuksessa nähtiin tehokas ilmiö mallioppimisesta. Mallioppimista nähtiin tapahtuvan paljon ja sen hyötyjä ja tuloksia nähtiin tulevan arjessa käytäntöön. Malli arjen rutiineista koettiin tärkeäksi asiakasperheiden kuntoutumisentukemisessa. Perhekuntoutuksessa perhettä tukiessa haluttiin myös korostaa perheen itsetekemistä ja osallistamista omaan kuntoutumiseensa.

..kuntoutetaan ikäänkuin vaan vanhemmat ensin kountouttamaan omia lapsiaan.. (Haastattelu 1)

..Minun yksi lempilauseeni on, että vanhemmuus ei ole suorittamista. Se on olemista, koska siihen suorittamiseen kyllä väsyä ja palaa pohjaan, jos niinkun aina ajattelee, että mitenkä minä oikein. Se on joskus vaan ihan olemista, lattialla makaamista ja vaikka lukee kirjaa ja lapset könyää päällä. Se ei tarvi olla sen kummallisempaa. Läsnäolemistä niinkun.. (Haastattelu 1)

Perhekuntoutuksessa olevilla asiakkailla nähtiin olevan paljon haasteita omassa arjessaan. Perheiden huolenaiheet koettiin hyvin erilaisiksi ja yksilöllisiksi. Haastatteluissa tuli esiin, että haasteena koettiin myös ristiriidat asiakasperheiden välillä. Haasteena arjen hallinnassa koettiin myös yhteisen sävelen ja yhteistyön löytäminen henkilökunnan ja asiakkaiden välillä.

..toisilla perheillä saatta olla suuremmat huolenaiheet ja suuremmat tarpeet kun toisilla. Sehän on hyvin moninaista. Toisilla perheillä voi olla päihteiden käytössä ongelmia, yhdistettynä perheen ja lasten hoitoon tai sitten voi olla ihan vanhemmuus hukassa. Elikkä tällisiä asioita, joihin pyritään vaikuttamaan.. (Haastattelu 2)

7 POHDINTA

7.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Haastattelua tehdessä on huomiota kiinnitettävä tutkimuksen eettisyyteen. Tutkimuksen eettisyys tulee esille haastattelututkimukseen osallistuvien henkilöiden anonymiteetin suojaamisessa. Haastattelija on myös vaitiolovelvollinen, mikäli näin sovitaan (Tuomi & Sarajärvi 2009, 131). Tutkimusta tehdessä on oleellista muistaa myös hyvät tavat ja kohteliaisuus haastateltavia kohtaan. Haastateltaville on annettava tilaa haastattelutilanteessa.

Tutkimuksen tekoon liittyy aina eettisiä kysymyksiä, jotka on huomioitava tutkimusta tehdessä. Tutkijan velvollisuus on toimia tutkimusta tehdessä eettisten periaatteiden mukaisesti. Tutkimuksen etiikkaa noudattaakseen tutkijan on noudatettava tieteellistä käytäntöä tutkimuksen eri vaiheissa. (Hirsijärvi ym. 2008, 23-24.) Tutkimuksen eri vaiheissa on tärkeää pohtia eettisiä kysymyksiä, sillä vastaukset heijastavat tutkittavan omaa arvomaailmaa sekä ammattitaitoa. Erityisen tärkeää se on kun tutkimuksen kohteena ovat ihmisten omat käsitykset ja ajatukset tutkittavasta ilmiöstä. Tärkeimpinä periaatteina tutkimuksen etiikan kannalta pidetään yksityisyyttä, luottamuksellisuutta, tutkimuksen seurauksia, sekä tutkittavan suostumusta tutkimuksissa, joiden kohteena on ihminen. Haastatteluihin liittyvät eettiset ongelmat ovat varsin moninaisia, sillä tilanteessa ollaan vuorovaikutuksessa kasvokkain haastateltavan kanssa. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 19-20.)

Tutkimuksen arvomaailman tulee kunnioittaa ihmisarvoa ja jokaisen yksilön henkilökohtaisia mielipiteitä ja ajatuksia. Suostumus tutkimukseen tulisi tehdä vasta, kun haastateltava on perehtynyt siihen, mitä tutkimus käsittelee. Haastateltavan suostumuksella ehkäistään manipulointi tutkimuksessa ja kunnioitetaan ihmisen itsemääräämisoikeutta. Haastateltava saa itse päättää osallistuuko tutkimukseen vai ei. Tutkijan tulee suunnitella, kuinka haastateltavilta saadaan suostumukset osallistumisesta tutkimukseen, sekä miten ja millaista tietoa tutkimuksesta haastateltaville annetaan. (Hirsijärvi ym. 2008, 25-26.) Haastateltavan tulee antaa suostumus tai kieltäytyä asianmukaisen tiedon perusteella, jota toteutettavasta tutkimuksesta on annettu. Tutkimukseen

osallistuvalla tulee olla oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 20.) Osallistumisen tutkimukseen tulee olla vapaaehtoista, eikä haastateltavaa saa pakottaa eikä suostutella osallistumaan tutkimukseen (Hirsijärvi ym. 2008, 25). Haastattelussa haastattelija ei esittänyt tarkentavia kysymyksiä, jotta haastateltavan omat mielipiteet eivät tulisi esiin ja näin ohjailisi haastateltavien vastauksia tai haastattelun suuntaa.

Opinnäytetyöni tutkimuksessa hankin aineistoa teemahaastattelujen avulla kahta pientä ryhmää haastatellen. Tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa halutaan välttää mahdolliset virheet, joita saattaisi mahdollisesti esiintyä (Hirsijärvi ym. 2007, 226; Tuomi & Sarajärvi 2002, 131). Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta nostaa tutkijan selkeä kertomus tutkimuksen eri vaiheista. Tutkijan tulee osoittaa miten hän on päätenyt johtopäätökseen ja tulokseen. Tutkijan tulee kuvailla totuudenmukaisesti, sekä selkeästi olosuhteet, joissa hän on tutkimusaineiston kerännyt. Tutkimuksen toteuttajan on kerrottava paikoista, joissa haastattelut on toteutettu. Haastatteluiden kesto, mahdolliset häiriötekijät sekä virhetulkinnat ja tutkijan oma itsearviointi haastattelutilanteista tulee myös tuoda esiin. (Hirsijärvi ym. 2007, 226-228.)

Luotettavuuteen haastattelututkimuksessa vaikuttaa haastatteluilla hankitun aineiston laatu, sekä haastattelujen tallennuksen onnistuminen esimerkiksi äänittämällä. Haastatteluaineiston aukikirjoitus eli litterointi, sekä tarkkuus luokiteltaessa ilmaisuja vaikuttavat myös. Tutkijalla on oltava valmiudet dokumentoida päättelyprosessin eri vaiheet luokittelussa ja se miten on päädytty mihinkin kategoriaan. Laadullista aineistoa käsitellessä tutkija itse vaikuttaa myös ratkaisevasti tutkimuksen luotettavuuteen. Materiaalin analysointi ja huolellisuus, sekä koko aineiston hyödynnettävyys tulee ottaa huomioon. Tutkimuksen tulosten tulee heijastaa tutkittavien ajatusmaailmaa. (Hirsijärvi & Hurme 2000, 185-189.)

Laadullisessa haastattelututkimuksessa luotettavuutta heikentää haastateltavien mahdollinen taipumus antaa hyväksyttäviä vastauksia sosiaalisessa mielessä. Haastattelutilanteeseen saattaa liittyä virhelähteitä, jotka saattavat muuttaa haastateltavien ajatuksia ja osallistumista haastattelutilanteeseen. Tällaisia virhelähteitä voivat olla esimerkiksi haastateltavasta tai haastattelijasta johtuvat asiat, haastattelutila tai itse haastattelutilanne, joka saatetaan kokea epämiellyttäväksi

tai jopa pelottavaksi. Haastattelun avulla kerättyä tutkimusaineistoa voidaan pitää sidoksissa tekstiyhteyteen tai tilanteeseen, jonka vuoksi haastateltavat saattavat puhua ja ajatella asioita eri tavoin kuin yleensä. Tutkijan tulee ottaa tämä huomioon analysoidessaan tutkimustuloksia. (Hirsjärvi ym. 2007, 201-202.)

7.2 Tutkimustulosten tarkastelua

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijöiden käsityksiä arkipäiväisestä työstä omassa yksikössään. Tarkoituksena oli hankkia tutkimusaineisto haastatteleamalla Kepilän työntekijöistä koostuvaa kahta ryhmää. Tutkimuksen tavoitteena oli yhtenäistää Perhekuntoutuskeskuksessa työskentelevien työntekijöiden käsityksiä perhekuntoutuksesta, sekä kannustaa työntekijöitä pohtimaan omaa työtään ja sen merkityksellisyyttä. Tutkimuksen avulla työntekijöiden ajatuksia ja näkemyksiä työstä saadaan nostettua esiin. Näkemyksiä voidaan hyödyntää toiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksessani yhdeksi merkittävän tärkeäksi asiaksi nousi vahva ammattitaito ja työntekijän kyky mentalisoida. Tutkimus vahvisti käsitystäni siitä, että perhekuntoutus on todella moniosaista ja monialaista toimintaa. Siinä tarvitaan laajaa tietämystä niin psykiatrisesta hoitotyöstä, kuin kasvatustieteistä, sekä lääkehoidosta ja sen vaikutuksista esimerkiksi käyttäytymiseen tai keskittymiseen.

Perhekuntoutuskeskus Kepilän kaltaiselle yksikölle on etu ja rikkaus omata moniammatillinen työntekijäjoukko. Siihen kuuluu sairaanhoitajia, sosiaalialan ammattilaisia, lähihoitajia, psykoterapeutteja ja opetusalan ammattilaisia. Näin voidaan hyödyntää eri ammattilaisten oman alan ammattitaitoa, jotta perhekuntoutus olisi onnistunutta.

Silloin kun perhe ei pysty huolehtimaan lapsesta, aloitetaan moniammatillinen yhteistyö ja kuvioihin astuu mukaan lastensuojelu (Häggman ym. 2000, 49; Taipale 2006, 167). Moniammatillista yhteistyötä tehtäessä hyödynnetään hiljaista tietoa. Työn sisällöllä ja motivaatiolla, sekä työilmapiirillä on merkittävä vaikutus työhyvinvoinnin ja työn tuottavuuden kannalta. Opinnäytetyöni tutkimus osoitti, että Kepilässä työhyvointi nähtiin erittäin tärkeänä osana onnistunutta

perhekuntoutusta. Henkilökunnan hyvinvoinnin ja jaksamisen ollessa huonoa, koettiin sen heijastuvan suoraan arjen työhön uupumuksena ja työmotivaation puuttumisena, sekä pitkinä sairaslomina.

Työntekijöistä löytyy ammattilaisia, joilla on omia lapsia ja jokaisella työntekijällä on omat kokemuksensa omasta elämästään. Jokainen työntekijä tekee työtä omista lähtökohdistaan käsin. Haastatteluaineistosta voidaan päätellä, että kun perhekuntoutuksessa työskennellään kipeiden perheiden kanssa, niin tällöin aiheet ja perheiden taustat ovat haastavia ja välillä hyvinkin traumaattisia. Nämä kokemukset käynnistävät työntekijöissä erilaisia prosesseja, jotka työntekijän on käytävä läpi pystyäkseen työskentelemään ammatillisesti kipeiden perheiden parissa. Inhimillisyys on myös tärkeä osa perhekuntoutusta.

Perhekuntoutus luo työntekijöille paljon ammatillisia haasteita, mikä tekee työstä raskasta. Mutta toisaalta voisi ajatella, että ammatillisesti haastava työ on myös motivoivaa ja luo työntekijässä halua kehittyä omassa työssään sekä nostaa tahtoa vaikuttaa arjen työhön. Aika- ajoin on pohdittu, yritetaankö pelkällä avoimuuden tuella pärjätä liian pitkään tuettaessa riittämätöntä vanhemmuutta, silloinkin kun lapsen etu olisi huostaanotto (Myllärniemi 2005, 210). Myllärniemen (2005) tutkimus osoittaa, että mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä korkeampi on huostaanottokynnys asioista vastaavilla henkilöillä. Perhekuntoutuksen parissa työskenneltävällä on oltava vahva työmoraali, sillä tuntuisi oudolta, että työntekijä kävisi ”vain” töissä. Työ perhekuntoutuksen parissa nähdään kuitenkin niin kokonaisvaltaisena työnä, jossa pitää olla ja jossa ollaan sydämellä mukana.

Varhaisen puuttumisen ja tuen mallia haluttaisiin enemmän käytännön työhön. Perheiden kärjistyneisiin tilanteisiin pitäisi päästä vaikuttamaan nykyistä aiemmin. Perheen tullessa lastensuojelun asiakkaaksi eri osapuolten välillä vallitsevasta vastakkainasettelusta tulisi päästä eroon. Vastakkainasettelua tapahtuu välillä sosiaalitoimen ja kuntoutujien välillä, joka koettiin haasteellisenä ja sen toivottiin vähenevän, jotta kuntoutumista haittaavat jännitteet sieltä puolelta katoaisivat. Yhteistyötä ja vuoropuhelua sosiaalitoimen ja päättäjien kanssa toivottiin kehitettävän.

Tehtäessä moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi sosiaalitoimen kanssa on tärkeää, että ammatillinen raportointi ja kirjaaminen ovat henkilökunnalla hallussa. Se miten asian esittää ja millaiset sanamuodot raporttiin valitsee, on merkittävää. Asiat voidaan sanoa niin monella tapaa. On tärkeää, että asiat sanotaan niin kuin ne ovat eli ollaan rehellisiä, mutta viestin ääni voi olla myönteinen ja eteenpäin katsova. Raportointityylillä voidaan myös korostaa lapsen ja aikuisen oman elämän asiantuntijuutta.

Suurena haasteena perhekuntoutuksessa nähdään oikeanlainen vallankäyttö, joka vaatii ammattitaitoa ja harkintaa. Haastateltavat pohtivat vallankäytön merkitystä ja sen kauaskantoisia vaikutuksia. Vallankäyttö koettiin haasteelliseksi varsinkin sosiaalitoimeen kanssa toimiessa. Haastattelussa tuli esiin, että sosiaalitoimi kuuntelee perhekuntoutuksessa työtä tekeviä henkilöitä todella paljon ja joskus työntekijöiden näkemysten perusteella tehdään lasten huostaanottopäätös. Päätös, joka varmasti vaikuttaa perheen koko loppuelämään. YK:n lastenoikeuksien sopimuksessa (60/1991) on määritelty lapsille kuuluvat oikeudet, jotka kuuluvat jokaiselle lapselle. Sopimuksessa määritellään muun muassa lapsikansalaisten yhteiskunnallisten vaikutusmahdollisuuksien ja aikuisten vallankäytön suhteen osia.

Julkisen vallan käyttäjiä veloitetaan takaamaan lapsille mahdollisuudet ilmaista oma mielipiteensä heitä koskevilla asioilla. Lapsen näkemykset tulee ottaa huomioon lapsen kehitystaso ja ikä huomioiden (Lastenoikeuksien sopimus 60/1991, 12. artikla). Euroopan unionin sopimus lasten oikeuksista (1996) ja Suomen perustuslaki (731/1999) sekä Suomen lastensuojelulaki (417/2007) korostavat kaikki Suomen kansalaisten oikeuksia ja näin ollen myös lasten oikeuksia.

Henkilökunnan tulee kiinnittää toiminnassaan huomiota vuorovaikutuksellisiin tilanteisiin, jotta luottamus pääsee syntymään kuntoutujien ja henkilökunnan välille. Luottamusta pidettiin haastateltavien keskuudessa toimivan vuorovaikutuksen lähtökohtana.

Perhekuntoutuksen toimintatavat ovat yksilöllisiä ja asiakaslähtöisiä. Näin saavutetaan hyvät puitteet yhteistyölle henkilökunnan ja kuntoutujien välille. Perhekuntoutuksessa tehdään perhekuntoutussuunnitelma yhteistyössä perheen

kanssa. Perheen oman elämänsä asiantuntijuutta halutaan korostaa, sillä perhekuntoutus on osittain vapaaehtoisuuden perustuvaa tukitoimintaa, jota lastensuojelu ohjaa. Perhekuntoutuksen yhtenä tärkeänä tukena kuntoutumiselle ovat erilaiset terapiat. Erilaisissa terapioissa kyse on asiakkaan omien tulkintojen kunnioittamisesta ja niiden hyödyntämisestä tärkeänä osana terapian kulkua (Lipponen 1998, 45-47; Furman & Ahola 1998, 116).

Perhekuntoutuksen edellytykseksi haastatteuissa nousi perheen oma motivaatio omaan kuntoutumiseensa. Henkilökunnalle on todella haastavaa, jos kuntoutujalla on kova vastarinta kuntoutumista kohtaan. Kuntoutuja on saatava ymmärtämään oma kuntoutumisen tarpeensa sekä osallistamaan asiakas omaan kuntoutukseensa ja itsensä hoivaamiseen.

Perheille on tärkeää antaa myönteistä palautetta ja välittää aito tunne siitä, että perhe ja ihminen on hyväksytty ja ymmärretty kaikesta huolimatta. Kuntoutujien itsetuntoa on pyrittävä kohottamaan, jotta asiakas alkaisi uskoa myös itseensä ja omaan kuntoutumiseensa sekä mahdollisuuksiin, joita maailma tarjoaa.

Perhekuntoutuksessa työskenneltäessä on tärkeää omaksua kunnioittava ja arvostava ihmisen kohtaaminen

Perhekuntoutus on haasteellista ja asiakasperheillä on paljon erilaisia ongelmia. Työntekijät kokivat joissain tapauksissa avuttomuutta asiakkaiden suuren ongelmavyöhdin kanssa. On siis hyvä, että haasteita käsitellään yksi kerrallaan, niin työntekijän näkökulmasta kuin kuntoutujankin jaksamisen kannalta.

Perheiden itsenäisyyttä Kepilässä haluttiin tukea ja siihen toivottiin entistä enemmän kehittämistä. Perheen itsenäisyydellä tarkoitettiin toimintakyvyn tukemista ja suurempaa määrää motivoivia ja mielekkäitä aktiviteetteja arkeen.

Arjen hallinta tietysti pitää osan näistä aktiviteeteista sisällään.

Perhekuntoutukseen kuuluukin arjen hallinnan opettelu ja arjen taitojen vahvistaminen kuten kodinhoito, ruoanlaitto ja vanhempana oleminen ja kasvaminen. Perheitä tuetaan olemaan yhtenäinen perhe.

Sandberg (2012, 8) Turun yliopistosta siteeraa proseminaarin tutkielman aineistossaan: Erilainen vanhemmuus, Kurttilaa (2011), jonka mukaan

vanhemmuus on vaativimpia tehtäviä ihmiselämässä, sekä samalla yksi onnellisuuden tärkeä lähde. Haastattelussani esiin nousi, että perhekuntoutuksessa vanhemmuutta tuetaan kuntoutumisprosessin eri vaiheissa eri tasoisesti. Kepilään tultaessa vanhemmuutta saatetaan joutua tukemaan hyvinkin intensiivisesti. Kuntoutumisen ja vanhemman/vanhempien voimien ja toimintakyvyn parantuessa tuen muotoa voidaan vähitellen muuttaa ja vanhempia kannustetaan ottamaan vastuuta lasten arjesta vaiheittain.

Kuntoutuville perheille ja asukas yhteisölle on tärkeää turvallisuuden tunteen luominen ja turvalliset puitteet perhekuntoutukselle. Luottamus työntekijöihin myös lisää turvallisuuden tunnetta. Yhteisö ja yhteisöllisyys näyttäytyy Kepilän arjessa myös turvallisena ja turvan tuojana. Perhekuntoutuksessa työskentelevät näkevät myös arjen rutiinit turvallisiksi asiakkaiden mielestä.

Päivittäiset rutiinit, kuten ruokailuajat ja saunapäivät tuovat arkeen ennustettavuutta kuntoutujan näkökulmasta. Ne rytmittävät arkea ja helpottavat arjen suunnittelua ja jäsentämistä.

Monet asiakasperheet tarvitsevat tukea ja ohjausta oman arkensa ja elämänsä suunnittelussa. Kalskan (2005, 48) mukaan vanhempien työ- ja toimintakyvyn heikkeminen vaikeuttaa arjen rutiineista selviytymistä ja hän katsoo toimintakyvyn palautumisen olevan jopa työteliäämpää kuin mielialan korjaantumisen.

Haasteena ja välillä kuntoutumisenkin esteenä nähtiin kuntoutujan läheisverkosto. Koettiin, että välillä kuntoutuja on jäänyt kiinni niin haitallisiin sosiaalisiin verkostoihin, että ne jarruttavat kuntoutumista ja asiakkaan eheytymistä. Välillä taas läheisverkostolla on myönteiset vaikutukset kuntoutumiseen ja asiakas saa hedelmällistä tukea läheisiltään. Läheisverkoston mukaanottamista on harkittava tapauskohtaisesti ja yksilöllisesti. Varsinkin nuorten kuntoutujien kohdalla on havaittu, että viranomaisverkoston tuen lisäksi tulisi olla myös muita läheiskontakteja. Yhteydenpidosta lähiverkostoon on syytä kuitenkin neuvotella yhdessä kuntoutuksesta vastaavien kanssa. On kuitenkin muistettava, että täysi-ikäisellä henkilöllä on oikeus päättää omista asioistaan (Heikkilä-Roos 2004, 30-31; Laaksonen 2004, 43-45).

Suurena haasteena nähtiin myös kuntoutukseen tulevien perheiden vähäinen liikunta. Monella kuntoutujalla nähtiin olevan huono fyysinen kunto ja tällä koettiin olevan suora vaikutus kuntoutumiseen. Asiakkaan yleiseen jaksamiseen ja mielialaan vaikuttavaan fyysinen kunnon ylläpitoon on Kepilässä hyvät mahdollisuudet kuntosaleineen ja kauniine lenkkeilymaastoineen rauhallisessa maalaismaisemassa. Eri tutkimuksissa liikunnan tuomat terveystuotokset on esitetty kiistattomina ja niiden yhteys psyykkiseen hyvinvointiin on merkittävä. Liikuntaa ei saisi kuitenkaan kokea pakkona vaan liikunnan motiivien tulisi olla hyvinvointiin ja itsestä huolehtimiseen perustuvia (Ojanen 2002, 120).

Haastattelututkimukseni osoittaa, että haastateltavat olivat omaksuneet hyvin samantyyppisen ideologian työskentelyyn perhekuntoutuksessa vaikka pieniä eroja ajatuksissa kuntoutusvastaavien ja arjessa työskentelevien ohjaajien välillä olikin. Kuntoutusvastaavat tarkastelivat arjen asioita enemmän terapeuttisesta näkökulmasta. Arjessa työskentelevät ohjaajat enemmän arjen kokemuksen ja käytännön kautta. Molemmilla ryhmillä punaisena lankana ja ajatusten perustana esiin nousi ajatus vuorovaikutteisesta yksilön kohtaamisesta jokaisen asiakkaan omat lähtökohdat huomioiden.

Tutkimus osoitti, että myös esimerkiksi sairaanhoitajalle on mahdollista työskennellä lastensuojelun yksikössä, perhekuntoutuksen parissa.

Sairanhoitajalle työ perhekuntoutuksen parissa varmasti asettaa ammatillisia haasteita, joita käsitellään enemmän sosiaalipuolella. Mutta ammattilaisen työhän on itsensä haastamista ja uuden opimista.

7.3 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimukseni tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi Kepilän sisäisen koulutustarpeen arvioinnissa, sekä yksikön toimintaideologian yhtenäistämässä siten, että työntekijöiden toiminta perhekuntoutuksessa noudattaisi samoja periaatteita työntekijästä riipumatta.

Tutkimuksen tuloksia voisi käydä läpi esimerkiksi henkilöstöpalaverissa tai työnohjauksessa. Jokainen työntekijä voisi tehdä itselleen SWOT- analyysin.

Analyysin avulla voisi tehdä tarkan kartoituksen jokaisen työntekijän vahvuuksista ja työssä olevia vastuualueita voisi miettiä analyysin kautta.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää myös toiminnan kehittämisessä sekä mahdollisesti myös toiminnan markkinoinnissa asiakaskuntiin. Tutkimuksen tuloksia voitaisiin käyttää mainonnan apuna esimerkiksi mainoslehtisen idean pohja-ajatuksena.

Toimintaa voitaisiin näin tehdä näkyvämmäksi myös muulle maailmalle, sillä kyseessä on pieni lastensuojelun yksikkö. Kepilään voisi myös järjestää tutustumiskäyntejä esimerkiksi sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksista. Opiskelijoidenkin olisi hyvä nähdä pienempi perhekuntoutuksen yksikkö, eikä vain suuria laitoksia.

Kepilässä asiakkailta ja yhteistyötahoilta kerätään jo systemaattisesti palautetta erillisen lomakkeen avulla. Kepilä toivoisi palautejärjestelmään kehittämistä. Heidän näkemyksen mukaan palautetta voitaisiin kerätä enemmän myös matkan varrella kuntoutumisprosessin aikana. Palautteen vastauksia voitaisiin verrata työntekijöiden näkemyksiin.

Kehityskeskustelut työntekijöiden kanssa voisivat painottua tutkimuksesta esiinnousseisiin teemoihin ja sitä kautta voisi kartoittaa myös opinnäytetyön haastatteluun osallistumattomien näkemyksiä ja ajatuksia perhekuntoutuksen parissa työskentelystä. Kepilässä pidetään tällä hetkellä kehityskeskusteluja vähintään kaksi kertaa vuodessa sekä tarvittaessa myös useammin.

Jatkotutkimuksena voisi tehdä työntekijöiden osaamiskartoituksen. Tarve osaamiskartoitukselle nousi esiin myös Kepilästä käsin.

LÄHTEET

- Aaltonen, J. 2009. Perheterapiat. Perheterapian määritelmä. Duodecim. [Viitattu 16.9.2014] Saatavissa:
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00102&p_teos=onn&p_selaus=
- Alasuutari, M. 2004. Kuka lasta kasvattaa? 2. Painos. Tampere.
- Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Helsinki, 41-42.
- Euroopan unionin sopimus lasten oikeuksista. 1996.
- Furman, B. & Ahola T. 1998. Taskuvarkaant nudistileirillä. Kumous terapiamaailmassa. Helsinki:ai- ai
- Hautamäki, A. 2001. Kiintymysuhdeteoria- teoria yksilön kiin(nit)tymisestä tärkeisiin toisiin ihmisiin, kiintymyssuhteen katkoksista ja merkityksestä kehitykselle. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy, 15-22.
- Heino, T. 2007. Keitä ovat lastensuojelun uudet asiakkaat? Tutkimus lapsista ja perheistä tilastolukujen takana. Stakes: Helsinki, 52.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 55.
- Heikkilä, M., Roos, M. 2004. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelukatsaus 2005. Saarijärvi: Gummerus
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. 4. Painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 2. Painos Helsinki: Tammi

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. 2. Painos. Helsinki: Tammi.

Hurtig, J. 2010. Lasten suojelua ja perheen kuntoutusta- lastensuojelullisen kuntoutuksen tavoitteet ja niiden saavuttaminen. Teoksessa Törrönen, M& Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 238.

Häggman-Laitila, A., Ruskomaa, L. & Euramaa, K-I., 2000. Varhaista tukea lapsiperheille. Kokemuksia Lapsiperhe- projektin perhetyöstä. Mannerheiminlastensuojeluliitto. Helsinki: Raha-automaattiyhdistys

Itäpuisto, M. 2008. Pullon pohjimmaisat. Jyväskylä: Gummerus

Järvinen, R.; Lankinen, A.; Taajamo, T.; Veistilä, M. & Virolainen, A. 2007. Perheen parhaaksi. Perhetyön arkea. Helsinki: Edita.

Kalska, H. 2005. Miks' mieleni on niin musta? Teoksessa Kuvaja, T., Lindqvist, M. & Rasilainen, A (toim.) Masennus- mustaa ja valkoista. Helsinki: Therapie-säätiö, 48.

Kettunen, R.,Kähäri-Wiik, K.,& Ihalainen, J. 2002. Kuntoutumisen mahdollisuudet. Porvoo: WSOY.

Kuhanen, C., Oittinen P., Kanerva A., Seuri T., Schubert C. 2010. Mielenterveyshoitotyö. WSOY.

Kumpulainen, A., Valkonen R., 2005. Perhekuntoutus Kuusikon kunnissa 2004 Lasten sijaishuollon työryhmän asettaman pienryhmän selvitys. Helsinki: Edita Oy Ab.

Laaksonen, S. 2004. Jälkihuolto-opas. Saarijärvi: Gummerus.

Laine, S.; Heino, L. & Pärnä, K. 2010. Perhekuntoutuksen moniammatilliset käytännöt. Teoksessa Törrönen, M. & Pärnä, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet

perhekuntoutuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntossäätiö, 140.

Lastensuojelulaki 417/ 2007

Lastenoikeuksien sopimus 60/ 1991 [Viitattu 5.11.2014] Saatavissa:

<http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060>

Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2001. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: Sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 21 - 43.

Linnakangas, R. & Lehtoranta, P. 2011. Psykkisesti oireilevien lasten ja nuorten perhekuntoutus. Teoksessa A. Järvikoski, J. Lind & A. Suikkanen (toim.) Kuntoutus muutoksessa. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus, 211.

Lipponen, K. & Mattila A. (toim.) 1998. Yhteistyön luominen asiakastyössä. Voimavarat, ratkaisut ja tarinat. Helsinki: Kuntoutussäätiö, 45-47.

Lipponen, K. & Vataja, S (toim). 2006. Lasten ja nuorten voimala, Monimuotoista perhekuntoutusta kehittämässä. Osuuskunta Toivo, 24-25.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2014. Lastensuojelullinen perhekuntoutus. [Viitattu 6.8.2014.] Saatavissa: <http://www.lastenkuntoutus.net/palvelut-perheille/lastensuojelullinen-perhekuntout/>

Minuchin, S. & Fishman, H. 1981. Family Therapy Techniques. Cambridge, Ma: Harvard University Press.

Myllärniemi, A. 2005. Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Heikki Waris Instituutti.

Myllärniemi, A. 2006. Huostaanottojen kriteerit pääkaupunkiseudulla. Helsinki: SOCCAn ja Heikki Waris –instituutin julkaisusarja 7/2006.

Oinonen, K. & Aaltonen M., 2007. Työterveys ja työturvallisuus tuottavuustekijänä. Kirjallisuuskatsaus. Tutkimusosio 2. Työterveyslaitos.

[Viitattu 3.11.2014] Saatavissa:

http://www.ttl.fi/fi/tyoturvallisuus_ja_riskien_hallinta/tapaturmien_ehkaisy/tutkimuksia_tyoturvallisuudesta/Documents/Tyotapaturmien_aiheuttamat_kustannukset_tutkimusosio_2.pdf

Ojanen, M. 2002. Psykkiset häiriöt ja mielenterveys. Teoksessa Mälkiä, E. & Rintala, P. Uusi erityisliikunta- liikunnan sovellutukset erityisryhmille. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 154. Helsinki

Peltonen, A. 2004. Apua ajoissa- Tunnista lapsen hätä. Pieksämäki: RT-Print Oy.

Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy. 2014 a. [Viitattu 5.11.2014] Saatavissa: <http://www.kepila.fi/>

Perhekuntoutuskeskus Kepilä. 2014 b. Laatukäsikirja. Perhekuntoutussuunnitelmapohja.

Pietilä-Hella, R. 2006. Perhekeskus- kohtaamisen tila ja paikka. Teoksessa Helminen, J. (toim.) 2006. Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisissa perhesuhteissa. Jyväskylä: PS-kustannus, 71.

Pärna, K. 2010. Perhekuntoutuksen arviointi ja tuloksellisuus. Teoksessa Törrönen, M. & Pärna, K. (toim.) Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö. Porvoo: Bookwell Oy, 45-46.

Pötsönen, R., Välimaa, R. 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Jyväskylän yliopisto, terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998. Jyväskylän yliopistopaino.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki - käytäntö ja soveltaminen. Helsinki: Edita.

Rönkä, S. & Kinnunen, U. 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tutkiminen. Keuruu: Otava.

Sairaanhoitajaliitto. 2014. Sairaanhoitajan eettiset ohjeet (1996). [Viitattu 7.11.2014] Saatavissa: <https://sairaanhoitajat.fi/jasenpalvelut/ammatillinen-kehittyminen/sairaanhoitajan-eettiset-ohjeet/>

Salokanta, S. 2003. Miten lapsi näkyy lastensuojelussa? Tutkimus Hämeenlinnan lastensuojelun huoltosuunnitelmista. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma.

Sandberg, E. 2012. Eriäinen vanhemmuus. Proseminaari. Turun yliopisto. Kasvatustiede. [Viitattu 5.11.2014] Saatavissa: <http://www.erityinen.fi/attachments/article/52/Erialainen%20vanhemmuus.pdf>.

Sinkkonen, J. 2001. Kiintymyssuhteen häiriöiden yhteydet psykopatologiaan. Teoksessa Sinkkonen, J. Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY, 150-158.

SOS – lapsikylä. 2014. Perhetyö ja perhekuntoutus. [Viitattu 22.9.2014] Saatavissa: <https://www.sos-lapsikyla.fi/lastensuojelu/palvelut/perhetyo-ja-perhekuntoutus/>

Suomen perustuslaki 731/1999. [Viitattu 5.11.2014] Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Tamminen, T. 2001. Poikkeavat kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Vantaa: WSOY, 241.

Taipale, M., 2006. Lastensuojelun antama tuki. Teoksessa: Nuorten psyykkisten ongelmien kohtaaminen. (toim) Laukkanen, Miettinen & Pietikäinen. Hämeenlinna: Kustannus Oy Duodecim, 167.

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2012. Lasten Kaste. [Viitattu 6.8.2014] Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/lait/ohjelmat/lasten_kaste

Timonen-Kallio, E., Pelander, T. (toim.) 2012. Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnoilla. Oppimateriaaleja 69, puheenvuoroja, raportteja, tutkimuksia. Turun ammattikorkeakoulu, 64. [Viitattu 5.11.2014] Saatavissa: <http://julkaisumyynti.turkuamk.fi/filemanager/productfiled/1155file1Upload.pdf#page=13>

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5., uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Törrönen, M & Pärnä, K. (toim.) 2010. Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Porvoo: Bookwell Oy, 17.

Valtioneuvoston kanslia. 2007. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma. [Viitattu 6.8.2014] Saatavissa:
<http://vnk.fi/julkaisukansio/2011/j06-politiikkaohjelmien-loppuraportti-j09-politikprogrammens-j10-policy/pdf/fi.pdf>

Viitala, K. 2006. Lasten yhteinen varhaiskasvatus. Tampereen Yliopistopaino Oy.

LIITTEET

Tiedonhakutaulukko Liite 1

Tutkimuslupahakemus Liite 2

Tutkimuslupa Liite 3

Haastattelurunko Liite 4

Esimerkki aineiston ryhmittelystä ja analysoinnista Liite 5

Liite 1:Tiedonhakutaulukko

Haun ajankohta	Tietokanta	Hakutermit	Hakutulos/Valittu määrä	Valitut tiedonlähteet
4.5.14	Melinda	Perhekuntoutus AND lastensuojelu	26/10	Törrönen, M., Pärnä K. (toim.) 2010.Voimaannuttavat suhteet perhekuntoutuksessa. Helsinki. Mannerheimin lastensuojeluliiton lasten ja nuorten kuntoutussäätiö, 2010 Porvoo : Bookwell
6.5.14	Arto	vuorovaikutus AND ammattitaito	4/1	Etäpeltio, A., Onnistaa, J. (toim.)Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. 2006. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Helsinki.Kansanvalistusseura, 2006.Vantaa
10.5.14	Arto	Perhekuntoutus AND	17/9	Rantala, A.2005. Lapsen ja perheen arkea tukeva kuntoutus.Julkaisussa: Kuntoutus. - Helsinki : Kuntoutussäätiö
10.5.14	DOAJ	children AND protect AND family	75/10	L. R. Miller-Lewis, Alyssa C. P. Sawyer, A. K. Searle, M.G. Sawyer. 2014. Child and Family Predictors of Child-Teacher Relationship Trajectories during the Transition from Preschool to School. International Journal of Information and Education Technology, Vol 4
2.6.14	PubMedic	family rehabilitation AND child AND parents AND good life	75/ 2	Child engagement in daily life: a measure of participation for young children with cerebral palsy.2014
5.6.14.14	THL	perhekuntoutus TAI vuorovaikutus TAI lastensuojelu	64/10	Lammi-Taskula, J.,Karvonen, S.,(toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2014. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Helsinki.

Tutkimuslupahakemus

Olen Miina Pylkkänen, viimeisen vuoden sairaanhoitajaopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta. Olen tekemässä opinnäytetyötä yrityksellenne Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy:lle ja näin ollen anon tutkimuslupaa haastattelujen tekemiseen. Tarkoitukseni olisi haastatella 3-4 Kepilän työntekijää, jotka valittaisiin yhdessä kuntoutusvastaavien kanssa. Haastatteluihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Haastatteluit tehdään nimettöminä tarvittaessa.

Sysmässä 6.8.2014

Ystävällisin yhteistyöterveisin

Miina Pylkkänen

Lahden Ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden
sala

Hoitotyön koulutusohjelma

KIRJALLINEN LUPA HAASTATTELUJEN TEKEMISEEN

Viimeisen vuoden sairaanhoitajaopiskelija, Miina Pylkkänen, Lahden ammattikorkeakoulusta on tekemässä yrityksellemme opinnäytetyötä. Miina Pylkkänen on anonut yritykseltämme tutkimuslupaa haastattelujen tekemiseen. Haastattelujen avulla on tarkoitus hankkia tietoa Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy:n työntekijöiden näkemyksistä kuntouttavasta työstä yksikössämme. Miina Pylkkänen haastattelee 3 – 4 Kepilä Oy:n työntekijää, jotka on valittu yrityksen johdon kanssa. Haastatteluihin osallistuminen on vapaaehtoista ja haastattelut voidaan tehdä tarvittaessa nimettömänä.

Myönnän sairaanhoitajaopiskelija, Miina Pylkkänselle, luvan haastattelujen tekemiseen Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy:n työntekijöille edellä kuvatun mukaisesti.

Lapinlahdella 1.9.2014

Laura Hättinen

Toimitusjohtaja

Perhekuntoutuskeskus Kepilä Oy

Haastattelurunko

Kysymykset työntekijöille

Tutkimuskysymys: Millaisena Perhekuntoutuskeskus Kepilän työntekijät näkevät kuntouttavan työn yksikössään?

Teemat:

- 1.Mitä on perhekuntoutus Perhekuntoutuskeskus Kepilässä?
- 2.Mitkä asiat edesauttavat perhekuntoutuksen onnistumista Perhekuntoutuskeskus Kepilässä?
- 3.Mitkä asiat tuovat haasteita perhekuntoutuksen onnistumiseen Perhekuntoutuskeskus Kepilässä?
- 4.Mitkä ovat kehittämiskohdat perhekuntoutuksessa Perhekuntoutuskeskus Kepilässä?

Esimerkki aineiston ryhmittelystä ja analysoinnista

Numero 1 alkuperäisilmaisun edessä kuvaa ensimmäistä haastatteluryhmää ja numero 2 kuvaa toista haastatteluryhmää

alkuperäinen ilmaus	pelkistetty ilmaus	alakategoria	yläkatgoria	yhdistävä katgoria
1 ”..näkee sen mejän roolin ja vanhempien roolin ristiriitaisena niin silloin se ei niinkun toimi tai on niinkun haaste kanssa. Että tuota jos me puhutaan tuota vanhempien kanssa ja lapsi on meillä sijaishuollossa niin se on tuota..tai sitten perhekuntoutuksessa niin se on kyllä sellanen juttu, että..”	vanhempien ja ohjaajien roolijaon pitää olla selvillä			
1 ”..erilaisia haasteita tai esteitä voi olla et se henkilökunta ei toimikkaan yhteen tai on paljon sairaaslomia..”	henkilökunnan yhtenäinen toiminta on tärkeää			onnistunut perhekuntoutus
2 ”..sitä kärsivällisyyttä tarvii paljon ja että silleen sellasta epävarmuuden sietokykyä myös meiltä ohjaajilta ja sitä että miten osaa ottaa vastaan sitä asiakkaiden pahaa oloa, että kun ollaan inhimillisiä eikä sitä voi loppuun saakka tietää ja et miten ne kemiat saadaan kohtaamaan niin se on kyllä melko iso mutta inhimillinen haaste..”	ohjaajilla on paljon ammatillisia haasteita	henkilökunnan roolin ja toiminnan tulee olla selkeää ja johdonmukaista	vahva ammattitaito, kyky mentalisoida	
1 ”..tuo haastetta aikalailla et jos sitä yhteyttä ja yhteenhiileen puhaltamista ei ole..”	yhteiset tavoitteet ja toimiva yhteys asiakkaiden ja henkilökunnan			

	välillä on tärkeää			
1 ”..joutuu vähän kasaamaan ja ehkä sisäistä koulutusta järjestämään ja pohtimaan sitä ja perhe ja lapset reagoi aina uusiin työntekijöihin et sekin voi olla haaste jos työntekijät vaihtuu paljon, mut onneks sitä ei oo ollu täällä..”	työntekijöiden vaihtuvuus voi olla merkittävä haaste	pysyvyys työyhteisössä luoturvaa ja		
1 ”..yksi haaste on henkilökunnan jaksaminen tämmösessä hyvin rankassa työssä, että siitä pitää kans pitää hyvää huolta ja pyrkiä mahdollisimman paljon vaikuttamaan, et mitkä ketäkin auttaa siinä jaksamisessa, että se elämä ja työ täällä ei mee suorittamiseksi..”	työssäjaksamista on tuettava, jotta työ ei mene suorittamiseksi	hyvä itsetuntemus auttaa työntekijää		onnistunut perhekuntoutus